

208123
XXIX. évi.

1932. SZEPTEMBER—DECEMBER

5—6. SZ. (290.)

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

A KÖZGYŰLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

OROSZ ENDRE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

CLUJ-KOLOZSVAR, 1932.

Egy szám ára 20 lei.

TARTALOM:

Merza Gyula: Múzeumunk 30 éves kulturhivatása	97
Dr. Balogh Ernő: A meziádi „Czárán“-barlang (Folytatás és vége)	99
Gr. L. O.: Régi turista naplóból. Visegrád	102
Czirják Károly: Vándorlás az Oreghavasról Dobrinba	104
Orosz Endre: Bronzkori sírlelet Pusztá-Szent-Miklósról (3 ábrával)	106
Bányai János: Viperáink ismeretéhez	107
Orosz Endre: Székelyföldi kászukról (7 ábrával)	109
L. O.: Nehány szó a meteoritekről	111
Gr. L.: Köd fölött a napfényben	113
Brósz Emil: A kis sírály	114

FOTÓSZAKOSZTÁLY:

Dr. Éjszaky Üdön: A legelső felvétel	115
--------------------------------------	-----

KERÉKPÁROS SZAKOSZTÁLY:

Kerékpáros szakosztályunk ujjaalakulása	116
O. E.: Erdélyi kerékpáros körutazás	116
Az 1932. évi kerékpáros turák	117

EGYESÜLETI ÉLET:

Múzeumi emlék-okmány	118
Értékes ajándék az E. K. E. múzeumának	118
Czirják Károly: Az E. K. E. 1932. évi kirándulásai	119
Az E. K. E. Gyopár-Csoport 1932. évi kirándulásai	121
† Beregszászy László	122
Felavatták Czárán Gyula portréját	120
Az E. K. E. székelyföldi kirándulása	131
Snjaric Fr.: Turistanap a Bükkben	122
Az E. K. E. és az első „Filléres“ vonat	122

IRODALOM:

Dr. Balogh Ernő: Dr. Jancsó Elemér két könyve	123
Orosz Endre: A Barcasági szász múzeum útmutatója	123
Snjaric Fr.: România balneară si turistică	124
Snjaric Fr.: A „Wierchy“ (Hegyek), könyvismertetés	125
Egy új „Kolozsvári Kalauz“ tervezete	126

VIDÉKI OSZTÁLYAINK:

Aradi osztály választmányi ülése	127—129
----------------------------------	---------

VEGYES:

Menedékház a csiki Egyeskönél. — 34 napi gyaloglás. — A turista mint zoológus. — Sweizi kerékpáros Erdélyben. — Kőkori leletek a Bács-torokban. — Óslény-leletek a Tiszából. — A leányárvaház kirándulása. — Kerékpáros ünnepély. — E. K. E. székelyföldi kirándulása. — Kérelem. — Gyopár-élet. — Hans Kienle jubileum. — Meteorológiai megfigyelési táblázatok. — Kolozsvár környéki turista-lexikon	129—132
--	---------

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

A KÖZGYÜLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

OROSZ ENDRE

1932.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXIX. ÉVFOLYAM.

(19 képpel)

CLUJ—KOLOZSVÁR,
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA

1932.

TARTALOM.

Albisi: A bonchidai gém- és varjufalu (1 képpel)	59—61
Balázs Ernő: Milyen legyen a turista fényképező gépe?	16—17
Dr. Balogh Ernő: A mezádi „Czárán“-barlang (2 műlap, 1 térkép és 2 kép)	73—78, 99—101
Dr. Balogh Ernő: Dr. Jancsó Elemér két könyve	123
Bányai János: A Tolvajos patak Szurduka a Hargitában (2 műlappal)	49—50
Bányai János: Viperáink ismeretéhez	107—109
Br. B. Blomberg Carla: Ősi halál (vers)	4
Czirják Károly: Kirándulás a Gergelyre	62—63
Czirják Károly: Vándorlás az Öreghavasról a Dobrinba	104—106
Csáki Mihály: A Gyilkostó eredete és fejlődése	78—81
Dr. Ejszaky Ödön: A fényképezési idény kezdete	46—47
Dr. Ejszaky Ödön: A sárga színszűrőkről	67—68
Dr. Ejszaky Ödön: A legelső felvétel	115
Dr. Ferenczi Sándor: Erdély viperáiról (2 képpel)	82—85
Dr. Gyórfy István: Reketői emlékeim (3 képpel)	1—3
I. m. V. A menyházi Czárán ünnepségek	28—32
Dr. gr. Logothetti Oroszt: Uti naplóból. A Czibles (2 képpel)	4—10
Dr. gr. Logothetti Oroszt: Turista típusok	26—28
Dr. gr. Logothetti Oroszt: Uti naplóból. I. Vizakna—Nagyszeben. II. Nagybánya s a Guttin	55—58
Dr. gr. Logothetti Oroszt: Nemzeti parkok	81—82
Dr. gr. Logothetti Oroszt: Régi turista naplóból Visegrád	102—101
Dr. gr. Logothetti Oroszt: Néhány szó a meteoritekről	111—112
Dr. gr. Logothetti Oroszt: Kőd fölött a napfényben	113—114
Merza Gyula: A képeslevelezőlap monopóliuma és a turistaság	10—13
Merza Gyula: Muzeumunk harmincéves kulturhivatása	97—98
Ifj. Orbán Lajos: Az előtélcéskék használata	92—93
Orosz Endre: Évi jelentés az EKE 1932. évi 33-ik közgyűlésén	37—40, 63—65
Orosz Endre: A földi kutya előfordulásának egy érdekes esete	65
Orosz Endre: Egy új csontbarlang a Székelyföldön	85—87
Orosz Endre: A bükki tornádó	94
Orosz Endre: Bronzkori sírlelet Pusztaszentmiklósról (1 képpel)	106—107
Orosz Endre: Székelyföldi kászukról (1 képpel)	109—110
Orosz Endre: Kolozsvár környéki turista-lexikon (minden szám boritékján)	
Papp Lajos: Az első bihari turistaház	94—95
Pápay Zoltán: Újévi köszöntő (vers)	21
Snjaric Franjo: Meteorologiai megfigyelési táblázatok	48, 72, 96
Snjaric Franjo: Fürdőügyi rovat	87—89
Snjaric Franjo: Erdélyi fürdők névsora	90—92
Szerkesztő: Goethe	25—26
Szerkesztő: A turistavezető tanfolyam tananyaga	40—43
Br. Wesselényi Istvánné: Ibolya (vers)	55
Za—la: A budapesti turista kiállítás kalauza	18—19
Za—la: Könyvismertetés. Dr. Mező Ferenc: A Magyar Sport multja és jelene	19—20
Zádor Árpád: Kerékpáron a Tátraig	13—15, 32—37
Záray Jenő: A turistaság fogalma és a turista lélek	51—54

A KÉPEK JEGYZÉKE.

Tél a kolozsvári „Bükk“-ben	1. sz. műmelléklet
Reketői őzek	1—3
A Czibles látképe	5
Táborozás a Czibles alatt	7
Kilátás a Detonátáról	2. sz. műmelléklet
Kilátás a Detonáta felé	2. sz. műmelléklet
A Tolvajos Patak alagutja Hargitaligeten	3. sz. műmelléklet
Hargita Forrás	3. sz. műmelléklet
A szürke gém	59

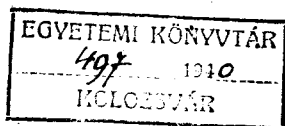
Sziklahid az Altárnából a meziádi barlangban	— — — — —	4. sz. műmelléklet
Parkettás táncterem a meziádi barlangban	— — — — —	4. sz. műmelléklet
A Meziádi Czárán barlang alaprajza	— — — — —	74
Plutó Mauzoleuma	— — — — —	76
Cseppkő Medencék	— — — — —	77
Támadó állásban lévő Rákosi vipera	— — — — —	84
Vipera által megmart Nagybékászó sas	— — — — —	85
Bronzkori sirlelet Pusztaszentmiklósról	— — — — —	107
Székelyföldi kászuk	— — — — —	109
Beregszászy László arcképe	— — — — —	

CUPRINSUL ANULUI 1932.

Albisi: Colonia Bătlanilor și cioarelor din Bonțida (1 ilustr.)	— — — — —	59—61
Ernest Balázs: Cum să fie mașina de fotografiat a turistului?	— — — — —	16—17
Dr. Ernest Balogh: Peșterea „Czárán“ din Meziad (2 ilustr. artist., 2 simple, 1 hartă)	— — — — —	73—78, 99—102
Ioan Bányai: Surducul râului Lotru din Hargita (2 ilustr. artist.)	— — — — —	49—50
Ioan Bányai: Surducul râului Lotru din Harghita (2 ilustr. artist.)	— — — — —	49—50
Br. Carla B. Blomberg: Moarte străbună (Vers)	— — — — —	4
Carol Czirják: Excursiune pe Gherghelău	— — — — —	62—63
Carol Czirják: Călătorie din Muntele-Mare spre Dobrinul	— — — — —	104—106
Mihai Csáki: Originea și dezvoltarea lacului „Ghilcoș“	— — — — —	78—81
Dr. Edmund Éjszaky: Inceperea sezonului de fotografiat	— — — — —	46—47
Dr. Edmund Éjszaky: Despre ecrane galbene	— — — — —	67—68
Dr. Edmund Éjszaky: Prima fotografie	— — — — —	115
Dr. Alexandru Ferenczi: Despre viperele ardeleni (2 ilustr.)	— — — — —	82—85
Dr. Ștefan Györffy: Amintirile mele din Răchetău (3 ilustr.)	— — — — —	1—3
I. m. v.: Serbările „Czárán“ din Moneasa	— — — — —	28—32
Dr. Cte. Orest Logothetti: Din itinerarul meu: Țibleșul (2 ilustr.)	— — — — —	4—10
Dr. Cte. Orest Logothetti: Tipuri turistice	— — — — —	26—28
Dr. Cte. Orest Logothetti: Din itinerarul meu: I. Ocna-Sibiului—Sibiu, II. Baia-Mare și Gutinul	— — — — —	55—58
Dr. Cte. Orest Logothetti: Parcuri naționale	— — — — —	81—82
Dr. Cte. Orest Logothetti: Câteva cuvinte despre meteori	— — — — —	111—112
Dr. Cte. Orest Logothetti: Din itinerarul meu vechiu: Visegrád	— — — — —	102—103
Dr. Cte. Orest Logothetti: Deasupra negurei — la lumina soarelui	— — — — —	113—114
Iuliu Merza: Monopolul cărților ilustrate și turismul	— — — — —	10—13
Iuliu Merza: Chemarea culturală muzeului nostru de 30 ani	— — — — —	79—98
Ludovic Orbán iun.: Intrebuințarea lentilelor prepozitive	— — — — —	92—93
Andrei Orosz: Raportul anual la adunarea generală a 33-a din 1932 a Soc. Carp. Ard.	— — — — —	37—40, 63—65
Andrei Orosz: Un caz interesant de surveniență a Spalax-ului	— — — — —	65
Andrei Orosz: O peșteră nouă de oase în ținutul Săcuilor	— — — — —	85—87
Andrei Orosz: Tornado-ul din pădurea Bükk	— — — — —	94
Andrei Orosz: Mormântul din epoca Bronzului, din Sân-Miclăușul-Deșert (1 ilustr.)	— — — — —	106—107
Andrei Orosz: Cutii săcuiești din scoarță (1 ilustr.)	— — — — —	109—110
Andrei Orosz: Lexiconul turistic pentru împrejurimile Clujului. (pe coperta fiecărui număr)	— — — — —	
Ludovic Papp: Cea mai întâia casă turistică de adăpost în Bihor	— — — — —	94—95
Zoltán Pápay: Urare de Anul-Nou (Vers)	— — — — —	21
Franjo Snjáric: Tablouri de observații meteorologice	— — — — —	48, 72, 96
Franjo Snjáric: Pagina balneară	— — — — —	87—89
Franjo Snjáric: Catalogul băilor ardeleni	— — — — —	90—92
Redactor: Goethe	— — — — —	25—26
Redactor: Materie cursului de conducător turistic	— — — — —	40—43
Br. Agneta Wesselényi: Viorea (Vers)	— — — — —	55
Za—la: Călăuza expozițiunii de turism din Budapesta	— — — — —	18—19
Za—la: Recensie. Dr. Francisc Mező: Sportul Maghiar în trecut și în prezent	— — — — —	19—20
Árpád Zádor: Pe bicicletă până la Tatra	— — — — —	13—15, 32—37
Eugen Záray: Noțiunea turismului și sufletul de turist	— — — — —	51—54

INHALTSVERZEICHNIS DES JAHRGANGES 1932.

Albisi: Das Bonczida'er Reiher- und Raben-Dorf (1 Illustr.)	59—61
Ernst Balazs: Wie soll der Fotografische Apparat des Touristen beschaffen sein?	16—17
Dr. Ernst Balogh: Die Meziad'er „Czárán-töhle“ (2 Kunstblätter, 1 Karte u. 2. Illustr.)	73—78, 99—102
Johann Bányai: Die Klamm des Tolvajos-Baches in der Hargita (2 Kunstblätter)	49—50
Johann Bányai: Zur Erkenntnis unserer Vipern	107—109
Dr. Carla B. Blomberg: Urweltlicher Tod (Vers)	4
Karl Czirják: Ausflug auf den „Gergely“	62—63
Karl Czirják: Wanderung über den Muntele-Mare nach Dobrin	104—106
Michael Csáki: Ursprung und Entwicklung des „Gyilkos-Sees“	78—81
Dr. Edmund Éjszaky: Beginn der Fotografie-Saison	46—47
Dr. Edmund Éjszaky: Über Gelb-Filter	67—68
Dr. Edmund Éjszaky: Die erste Aufnahme	115
Dr. Alexander Ferenczi: Siebenbürgische Vipera-Arten (2 Illustr.)	82—85
Dr. Stefan Györfly: Reketo'er Erinnerungen (3 Illustr.)	1—3
I. m. v.: Czárán-Feiern in Menyháza	28—32
Dr. Grf. Orest Logothetti: Aus meinem Reise-Tagebuch: Der Czibles (2 Illustr.)	4—10
Dr. Grf. Orest Logothetti: Touristen-Typen	26—28
Dr. Grf. Orest Logothetti: Aus meinem Reise-Tagebuch: I. Vizakna—Hermannstadt, II. Nagybánya u. der Guttin	55—58
Dr. Grf. Orest Logothetti: National-Pärke	81—82
Dr. Grf. Orest Logothetti: Einige Worte über Meteoriten	111—112
Dr. Grf. Orest Logothetti: Aus alten Reise-Aufzeichnungen: Visegrád	102—103
Dr. Grf. Orest Logothetti: Über Nebeln — in Sonnenschein	113—114
Julius Merza: Das Monopol der Ansichtskarten und die Turistik	10—13
Julius Merza: Dreissig-jährige Kulturmission unseres Museums	97—98
Ludwig Orbán jun.: Verwendung von Vorsatz-Linsen	92—93
Andreas Orosz: Jahresbericht zur 33. Generalversammlung des EKE	37—40, 63—65
Andreas Orosz: Interessantes Vorkommen von Blindmoll	65
Andreas Orosz: Eine Neue Knochenhöhle im Széklerlande	85—87
Andreas Orosz: Tornado im Bükker Walde	94
Andreas Orosz: Bronze-zeitlicher Grabfund in Pusztaszt. Miklós (1 Illustr.)	106—107
Andreas Orosz: Széklerländische Schachteln aus Baumrinde (1 Illustr.)	109—110
Umschlage jeder Nummer)	
Ludwig Papp: Das erste Bihar'er Schutzhaus	94—95
Zoltan Pápay: Neujahrs-Glückwunsch (Vers)	21
Franjo Snjáric: Meteorologische Beobachtungs-Tabellen	48, 72, 96
Franjo Snjáric: Balneologische Rubrik	87—89
Franjo Snjáric: Verzeichnis der Siebenbürgischen Bäder	90—92
Redacteur: Goethe	25—26
Redacteur: Lehrstoff des Bergführer-Kurses	40—43
Br. Ágnes Wesselényi: „Veilchen“ (Vers)	55
Za—la: Wegweiser für die Budapester Touristen-Ausstellung	18—19
Za—la: Recension. Dr. Franz Mező: Vergangenheit und Gegenwart des ungarischen Sportes	19—20
Arpád Zádor: Auf dem Zweirad bis zur Tatra	13—15, 32—37
Eugen Záray: Begriff der Turistik und Touristen-Seele	51—54

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

Múzeumunk harminc éves kulturhivatása.

Mindenekelőtt előrebocsátjuk, hogy ezúttal nem jubilálni, hanem csupán visszaemlékezni óhajtunk.

A véletlen stilszerű összetalálkozása, hogy múzeumunk megnyitásának 30-ik évfordulójával majdnem egyidejűleg közvetítette a rádió első, nagyérdemű múzeumigazgatóknak, az 1926-ban elhunyt, brassói születésű dr. Herrmann Antal szegedi egyetemi tanárnak az emlékünnepegyét, mely Budapestről földidézte az ő eredeti életfolyásának nagyon sok intim vonatkozású, jellemző mozzanatát és érdekes néprajzi élményét. De különben sem lehet az ő személyét kikapcsolni a Kárpát-múzeum 3 évtizedes fennállásának a méltatásánál, hiszen ő volt ezen intézmény eszméjének az első hirdetője és diadalra juttatásának egyik leglelkesebb szószólója. Már a megnyitást megelőző évtized alatt az EKE megalakulásától kezdve ott lappangott az alapszabályokban, mint a hamu alatt a parázs, a megfelelő szakgyűjtemények létesítésének a kérdése. És ime, Herrmann volt az első, aki az Erdélyi Táj- és Néprajzi múzeum céljával találóan megkeresztelte az ideális gondolatot már akkor, amidőn az még a Mátyás-ház helyiségeinek megszerzése előtt életre kelt.

Majd következtek az eszmetérjesztés, a gyűjtés, a tervezés és rendezés előkészítésének az agitációs mozgalmi: szakértekezletek, körutazgatások, néprajzi kirándulások, Kárpát-estélyek, hangversenyek, felolvasások, vetített képes vándor-előadások és bálók alakjában.

Ezen lelkes propaganda közepette gyűlt össze a múzeum anyaga, a Mátyás-sorsjegyek kibocsátásával pedig a szervezéshez szükségeltető pénzforrás nyílt meg a magyar társadalom megértő fölkarolása jeléül.

Felejthetetlenül kedves és megható emlékek elevenülnek meg most előttünk, ha földidézünk az akkori lázas munkát, melyből az EKE egész vezérkara derekasan kivette a részét. Midőn aztán 1902. október hó 12-én a fölavitó ünnep a Mátyás-ház udvarán lefolyt, méltán örömkönnök csilloghattak az alapítók szemében. Hiszen egy évtizedes lankadatlan fáradozás gyümölcse volt az a remek látvány, amely az ujdonság varázsával bilincselte le már a megnyitásnál, ország-világ összesereglett előkelőségeinek, a külföldi követségeknél és a szakférfiaknál diszes vendégseregét, nemkülönböztetve a városi polgárságot s a falusi népet, nemzetiségi különbség nélkül. Az azóta lefolyt emberöltő alatt pedig az önkéntes tárgyadományokból napjainkig folyton gyarapodó múzeumunk bekerült a külföldi almanachok előkelő lajstromába azon nevezetes gyűjtemények közé, amelyek a tudománynak és az idegenforgalomnak méltó büszkeségei.

Ez pedig csak úgy történhetett, hogy fejedelmi személyek, államférfiak, tudósok és világjáró turisták hírért vitték egyéni benyomásaik alapján Erdélyi táj- és néprajzi ritkaságainak, melyekből a Mátyás-házban vonzó izelítőt láttak.

Mikor pedig ezelőtt 5 évvel ezen kulturintézménynek a negyedszázados jubileumát ünnepeltük, a kezdeményező dr. Herrmann arcképének emlékbeszéd keretében történt leleplezésével, a nekünk is például szolgáló külföldi testvérmúzeumok megragadták az alkalmát, hogy rokonérzésüknek meleg üdvözletekkel adjanak szívélyes kifejezést.

Hiszen időközönként a bel- és külföldi országos és világkiállításokon való részvétel is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy gyűjteményeink becsét Európaszerte széles körben megismerték.

Ma már a Kárpát-múzeum az egész tudományos világ köztudatában él és az utikönyvekben szintén benne foglaltatik, melyek szerint hivalkodás nélkül megállapítható, hogy az EKE-nek ezen közérdekű alkotása Erdély kulturatörténetének egyik maradandó dokumentuma.

Erről tanuskodhatik körülbelül százhuszezer felnőtt és diák látogató, mely tekintélyes létszám csattanós bizonyíték múzeumunk kulturhivatásáról, nem is említve a Mátyás-házban rendezett különböző alkalmi kiállításokat. Mint-hogy pedig a tények nem választhatók el a múzeumalapítás főzászlóvivőitől, ime vonultassuk fel a diszes gárdát, amint következik: özv. gr. Béli Ferencné a múzeumalap javára néprajzi bált rendezett, Cserey Jánosné az első nagyszerű tárgyadományozó, gr. Kun Géza külön szakosztályt szervezett a néprajzi eszmék ébrentartására, br. Feilitzsch Arthur kieszközölte a Mátyás-ház átengedésének a végleges jóváhagyását, dr. Herrmann Antal megindította a toborzást a lelkes munkára ugyis, mint a múzeum kezdeményezője, Radnóti Dezső rendezte a sorsjátékot, Szvacsina Géza polgármester a Mátyás-szoborpályázat mintáit ajánlotta fel a Mátyás-szoba számára, dr. Jankó János vállalta az országos gyűjtés vezetését, dr. Semayer Vilibáld rendezte a néprajzi, dr. Hankó Vilmos a fürdőügyi tárgyak kiállítását, természetesen valamennyien buzgó munkatársaikkal együtt és az egyesület tisztikarával karöltve. A még ma is élők folyton ritkuló kis törzskara élén dr. Szádeczky Lajos többek közt a felsőbb körök érdeklődését is fölkellette és adományozásra bírta, Sándor József pedig egyéb érdemei mellett, a 48-as tört. ereklye-múzeumot is az EKE gondjaira bízta.

Ime, ezek dióhéjban a főalapítók megörökítésre érdemes fontosabb ténykedései, melyekhez még kiegészítésül hozzá kell tennünk a dr. Mály István ajándékát, a hirneves „Albinus“ anatómiai atlasz alakjában, továbbá a Goró Lajos muzeumi tájképsorozatát, mely Párisban világkiállítási kitüntetést nyert. Mindezek alapján az EKE Kolozsvár sz. kir. város törvényhatóságának az előlegezett bizalmát, a bel- és külföldi látogatóknak pedig az elismerését meghálálta és kiérdemelte — a kulturtörténet javára. Ami pedig a Kárpát-múzeum jövőjének, rég tervezett kibővítésének, illetőleg tájrajzi, turista és sportirányú átcsoportosításának a kérdését illeti, az tisztán attól függ, hogy a jövőben milyen szerep vár a vidéki látnivalókra az idegenforgalom állami megszervezésénél, melyet hir szerint külföldi mintára készülnek nálunk is megvalósítani.

Addig is múzeumalapításunk 30-ik évfordulója óta egy diplomához hasonló, többnyelvű bekeretezett diszes emlék-okmány alkalmi szövege olvasható a Mátyás-szoba bejáratánál, hogy az erdélyi táj- és néprajz megbecsülését hirdesse egy magyar társadalmi intézmény kebelében és a néptestvériség szellemében, mely az EKE legfőbb elvei közé tartozik, tehát illő, hogy múzeumában is visszatükröződjék.

MERZA GYULA

A meziádi »Czárán«-barlang.

Írta: **Dr. Balogh Ernő** tanár.

(Folytatás és vége.)

A főportálétól a főpatak medrében felfelé haladva, körülbelül $\frac{1}{2}$ km. távolságra balról egy száraz, patak nélküli völgy jön lefele. Ezen lefele menve s az elágazásnál balra térve, a meglehetősen nagy kiterjedésű kaszáló és a bozótos fiatal erdő határán egy nagy beszakadáshoz érünk, mely egyuttal végpontja is az azon felüli völgyrendszernek. Minthogy e beszakadás pereme magas és sűrű bozóttal van benöve, közelebről nem vehettem szemügyre, de annyit ki tudtam venni, hogy ennek a dolinaszerű beszakadásnak egyik meredek sziklafalán egy kisebbszerű nyílás tátong. A nyílás alsó részét nem láthattam, hogy tehát milyen irányban halad és hogy meddig megy befele, nem tudom.

Sajnos, hogy egyedül járva és erősen is esteledvén, épen csak ennyit mondhatok erről a helyről, melynek alapos kikutatása pedig nagyon kívánatos lenne. E dolina ugyanis a barlangnak a Hóhid (18) és a Plutó mauzoleuma (17) közötti része fölé esik. Feltéve, hogy éppen a Plutó mauzoleuma fölött van, innen lefele a barlang eme legfelsőbb részéig 20—30 m.-nél nagyobb magasságkülönbség nem lehet. Hogy ezen a dolinán át a barlangnak egy régi, de törmelékekkel később eldugaszolódott felső bejárata volt, ennek feltevése két jelenség is mutat. Az egyik az, hogy Plutó mauzoleumának egyik kis sáros fülkéjében barlangi medvecsonatok találhatók, az pedig semmiképen sem tételezhető fel, hogy annak idején ezek az állatok a főportálén jöttek volna ide be tanyázni, hiszen a barlang utvesztőin így a legrövidebb irányban is majdnem $\frac{3}{4}$ km. út kellett volna megtenniök. A másik ok az, hogy a barlang eme legfelső részein a barlang mennyezetét sok helyen idegen kőzetekből (homokkő, riolit) álló törmelék alkotja, melyek között 30—40 cm. átmérőjű kőzettuskók is akadnak. Ekkora idegen kőtuskók pedig a felület idegen kőzetéből a barlangba csak tekintélyesebb nyíláson át juthattak.

Minthogy ilyen törmelék e helyeken nemcsak a barlang mennyezetén látható, hol azonban a cseppkőkéreg már sok helyen eltakarja, hanem a barlang oldalfalainak kiálló párkányain is vannak fennakadt maradványai, világos, hogy a felületről lesodródott törmelékekkel a barlang eme felső részei valamikor teljesen, vagy legalább is legnagyobb részben ki voltak töltve. Csak az azután megindult nagyobb vizek takarították ki innen ezt a törmeléket és sodorták le a Katakombák oszlopocsarnokán át a Csontterembe. Ide kerültek a törmelékekkel együtt a barlangi medvecsonatok is, melyeknek eredeti helye tehát a Katakombákon felül s talán a barlangnak még ma is törmelékekkel kitöltött ismeretlen helyén keresendő.

A barlang belsejének csak két olyan pontjára akadtam, hol a felületre közvetlen kürtő nyílik. Az egyik a Napoleon trónusán (16) felül a 450 magassági pontnál, hova felülről egy szűk, tekervényes kürtő nyílik, melyen át lefele legalább gyenge vízszivárgás is mindig van. E kürtőn világosság nem szűrődik ugyan le, de hogy mégis nyílt rés vezet itt a felületre, mutatják a behullott falevelek. Másik hasonló hely annak a keskeny folyosónak legvégső pontja, mely a térképen a Gyászteremtől (13) északra fekszik.

Nagyon hálás feladat lenne a barlang vízhálózatának kikutatása, amire leg-

alkalmasabb időpont lenne a tavaszi nagy olvadások, vagy nagy esőzések ideje. A turisták éppen ekkor tartózkodnak a barlang látogatásától, mert a vizektől ez akkor „járhatatlan“. Eltekintve azonban attól, hogy a barlangban ekkor itt-ott tényleg nehéz és körülményes a járás, de egyáltalában nem lehetetlen, vagy ahol — mondjuk — „lehetetlen“ is, mint pl. a 418 pont alatti szűk folyosóban (az Ördögnyak alatt), más útvonalon az is szépen kikerülhető, a barlang ekkor még misztikusabb képet nyújt, mint száraz állapotban. A barlang rejtett vízfolyásai csak ekkor árulják el magukat.

Legfeltűnőbb ekkor az, hogy a barlang altárnáján egy egész patak folyik végig, mely az altárna végén, a 418 pontnál levő üregből (Medencesor) folyik ki. Erről már említettem, hogy ezt egyenes összeköttetésben levőnek tartom azzal a szintén nagyon eltörmelékcsedett nyílással, mely a Csontterem szakadásának mélyén, a 434 pontnál található, amelyen esős időben szintén folyik víz. Az altárna menyezetéről ilyenkor különösen két helyen van nagyobb vízbeömlés. Egyik a térképen a 24-gyel jelzett cseppkő-boglyára zuhog, a másik beljebb vagy 50 m-re a cseppkőterrázra. Ez utóbbinak nemcsak vízmennyisége tetemes, hanem kb. 20 m. magasságból ömlik le s dübörgő zajával messze felveri a barlang csendjét.

Másik érdekes jelenség ilyenkor az, hogy szintén az altárnában levő, abban a 3.5 m. átmérőjű s 3 m. mély, kútalakú berokkanásban, mely a térképen 22 számmal van jelölve s melybe egy veszélyre figyelmeztető kereszt is van állítva, alulról víz fakad fel. Még feltűnőbb az ilyen vízfelfakadás ez alatt a 23-mal jelölt helyen. Itt ugyanis ilyenkor egy körülbelül combvastagságu nyílásból alulról valóssággal szökik fel a víz. A barlangjáróknak ajánlatos e helyen nagyon vigyázni, mert ez a nyílás száraz időben, mikor nem jön belőle víz, a kisebb-nagyobb kődarabok között annyira el van rejtve, hogy keresve se könnyű megtalálni. Pedig e hely nagyon veszélyes, mert alatta 5—6 m. mély üreg tátong. Ezért okvetlen szükséges volna itt is valami figyelmeztető jelet felállítani.

Ha már a barlang veszélyeiről van szó, szinte előre megjósolható a katasztrófa a Csontterem szakadékában, ha itt ezután is olyan könnyelmű gondatlansággal vágkálnak, mint eddig. A barlangi medve csontjai után való kutatás itt ugyanis már annyira aláásta az 5—6 m. magas törmelék meredek falát, hogy a további bevágás előbb-utóbb hatalmas földomlást fog okozni. Ennek pedig annyival is inkább nagy a veszélye, mert itt lent a szűk helyen a leomló törmelék elől még elszaladni is bajos. A kirándulások vezetői itt különösen ügyeljenek, mert az esetleges szerencsétlenségekért első sorban ők vonhatók felelősségre.

A fenti nyílásra visszatérve, mely időszakos forrásnak is tekinthető, mert csak esős időben jön belőle víz, ez a barlangrendszernek most kialakulóban levő legelső folyosójába vezet. Ennek alsó nyílása valószínűleg oda esik, hol lent a patakmeder mellett, a barlangnyílás alatt körülbelül 100 m.-re, a turistáktól jól ismert bő vizű forrás tör elő. Bizonyos, hogy ennek a legelső folyosónak egy berokkant részlete (22) a keresztrel ellátott kútszerű üreg is s valószínűleg idevezet annak a benyilónak a végén levő mély lyuk is, mely az alsó cseppkő boglyától (25) dél felé van. Ez az utóbbi hely különben jó intő példát mutat arra, hogy a barlangjárásnál mennyire óvatosnak kell lenni, mennyire nem tudhatja az ember, hogy a lába alatt a szilárdnak gondolt föld vagy kő

nem csak egy-két ujnyi vékonyságu kéreg-e, melynek beszakadásával ismeretlen mélységű üregbe zuhan.

E benyiló kis vízmedencéiben úgy vettem észre, mindig van víz, ugyan csak abban a kis fülkében is, mely a Denevérteremből (7) északfelé haladva, a 433 pont alatt jobb oldalt van, továbbá a Díszteremben (12). Bizonyosan található állandóan a Jákob kutjánál és a 450 ponttól északra a Keresztelő medencében.

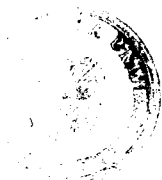
A barlang bujócskát játszó vizeinek pontosabb kikutatása igen érdekes adatokhoz juttatna. Aki rászánná magát erre a nem nehéz, inkább csak hosszadalmas munkára, annak figyelmébe ajánlom, hogy fűrészpornak vagy a leg-erősebben festő anilin festékek alkalmazása se vezet célra mindig. Legbiztosabb a befolyásnál konyhasót oldani a vízben s a gondolt kifolyásnál pedig egy kémcsőben vízpróbákat venni. Ha a vízben csak nyoma is van a konyhasónak, az a hozzácseppentett ezüstnitrát oldattól rögtön fehéres zavarodást mutat.

A barlang hőmérsékleti és természetrajzi viszonyainak felkutatása még mondhatni teljesen érintetlen tudományos feladat. Én a múlt év szeptemberének a közepén a barlang belsejében mindenütt $+ 10-12\text{ C}^{\circ}$ hőmérsékletet találtam. A növényvilágot természetesen csak gombák képviselik, melyek a széperzékkel ellentétben, rendkívül örülnek a szétdobált botoknak. Az állatvilág sokkal gazdagabb, mint ahogy azt a felületes barlangjáró gyanítja. Vannak pókok a barlangban, melyek a sötétben csakugyan vaktában fogják a legyet, melynek nem is egy fajtája meglehetősen nagy mennyiségben röpködött különösen a Denevérterem (7) környékén. Ugyanitt a denevérek friss guanóján óriás mennyiségben mászkálnak a giliszták. A barlang más helyén bogarakat, egy százlábut, sőt a Csontterem szakadásában egy kis szalamandrát is láttam.

No, aztán a denevérek, az ujonc barlangi turisták rémei. Pedig ezeknél flegmatikusabb, jámborabb és illedelmesebb állatot alig lehet kívánni. Egy-egy néha játékosan röpköd ugyan körülöttünk, de minden gonoszabb szándék nélkül. Emberhust nem esznek, csak apróbb rovarokra vadásztatnak, tehát ha ezek után még mindig fél tőlük valaki, hogy gonoszul a hajába ragad, ezzel csak azt vallja be, hogy kócosát a denevérek számára kecsgetető vadászterületnek tartja.

A barlanglátogatók számára azonban komolyabb szavam is volna. Elszorul az ember szive, mikor a barlang legszebb részein a barbár pusztítás nyomait látja. Olyan egy-egy hely, mintha csak háboru dult volna rajta végig. Nemcsak kézzel tördelik a cseppköveket, hanem kövekkel a menyezet dízeit is bombázzák.

Turisták! Ép eszű emberek! A cseppköveket még megérinteni is csak mély megilletődéssel szabad. Akivel a rombolás ördöge mégis inceselkedne, gondolja meg, hogy egy cseppkő letörésével a természetnek talán hosszú évezredekig alkotott gyönyörű remekét semmisíti meg örökre, mert a barlang legtöbb helyén a cseppkőképződés ma már teljesen szünetel. Ama annyira dicsőített turista-léleknek azt is tudnia kell, hogy szétdobált botok, bagóvégek, csokoládé- és vajaspapirosok és más kulturtárgyak sehogysem illenek azokra a helyekre, melyek olyanok, mint valami ragyogó díszekkel pompázó tündéri kápolnák, melyeket azonban a durva ember rohamosan kezd a maga képének és hasonlatosságának megfelelően romokkal teli mocskos odukká átformálni. Igazán szégyen!

Jegyezze meg végül mindenki, hogy a barlang autogrammot senkitől sem kér. Aki tehát tiszteletre méltó nevének rikitó ákombákomaival rendszeresen éppen a legszebb cseppköremekeket ékteleníti el, ezzel csak azt vallja be, hogy primitív lelke a névmegörökítésnek nemesebb módját nem ismeri.

Czárán, kit eszményképünknek tekintünk, sehol se írta fel a nevét, pedig egy kicsit több joga lett volna ezt megtenni, mint akár Maszat Jeremiásnak, akár Ténfergő Illatkának, akik egyébként egész nyugodtak lehetnek, hogy öles betűkkel ezer helyen felmázolt nevük dacára se tudja senki, hogy ő kedvességük kicsoda is voltaképpen.

Régi turista-naplóból. Visegrád.

1913 tavaszán központi szolgálatot teljesítettem a magyar belügyminisztériumban. A hivatalos óra délután kettőig tartott s így ebéd után bőven akadt időm, nemcsak Budapestnek magának szépségeit élvezni, hanem környékének szebbnél-szebb helyeit is rendre felfedezni. Gödöllő, Soroksár, Ujpest, az óbudai római Aquincum, de főként a budai hegyek: a Svábhegy, Szt. János-hegyi kilátó, a hüvösvölgyi Hárshegy képezték sűrű sétáimnak célpontjait.

Április 26-án, egy szombati napon végre nagyobb kirándulásra mehettem. A 12 óra után induló kis helyiérdekű vonaton Esztergomba utaztam, hova fél háromkor megérkezve, első sorban a gyönyörű primási székesfőtemplomot tekintettem meg; azután át- és visszasétálva a Dunán átvívó hatalmas vas-hidon, csakhamar felszálltam a 6. órakor Bécs felől jövő hajóra, melyről fél-órai ut után, Nagymaroson szálltam partra. Az ottani vendéglőben elköltött vacsora után, este 8 órakor kis csavargózós vitt át a Duna déli partján fekvő Visegrádra, hol egy kis villa udvari szobájában kaptam éjjeli szállást. A nyaraló szezón még nem kezdődvén meg, a kizárólag erre szánt kis szoba, mely télen át fűtetlenül állott, igen barátságtalan benyomást keltezt, úgy, hogy hamar levetkőzve, sietve igyekeztem az ágyba, a paplan alá bújni. De itt újabb csalódás ért: matrác nem volt, de helyette a frissen töltött szalmazsák keményen-gömbölyű felületén igazán nehéz volt az egyensúlyt megtartani. Több-ször alvás közben befelé csúszva, a hideg, nedves fallal való kellemetlen érintkezéstől ébredtem fel, míg félórával később kifelé gurulva, szószerint a földre pottyantam. Ezen nem éppen ideálisnak mondható körülmények arra készítettek, hogy a kora hajnali órákban felkelve, azonnal neki vágjak a visegrádi várhegynek.

Életem legszebb hajnala volt ez! A nyugati oldalon serpentin-szerű emelkedéssel visz fel az ösvény, az ébredő természet üde színeiben pompázó fiatal lomberdőn át, mely valósággal visszhangzott rengeteg kis fülemile csattogó dalaitól.

Egy kis kitérő: meredek hegyoldalba vájt ösvény visz addig a merészen kiugró szikláig, melyről a királyára kezét emelt s ezért felkoncolt Zách Felicián világszép leánya, a külföldi írók által felkapott, de nem hiteles monda szerint, egy lengyel királyfi szerelmi erőszaka elől menekülve, leugrott a mélységbe. Egyszerű vaskereszt jelzi Zách Klára állítólagos sirjának helyét.

Azután mind fennebb a tetőre, hol az Árpád-házbeli magyar királyok egykori büszke várának, ezerév patinája által bevont szürke romjai nyulnak a ragyogóan tiszta kék égbe. Valóságos áhitattal járom be az omladozó várfalak, bástyák közt elterülő kisebb-nyobb udvarokat, hol századokon át királyi pompa és gyakran harci zaj honolt. Szt. Istvántól fogva királyok lakhelyeül szolgált Visegrád, míg utóbb rövid megszakítással több mint két századon át, 1310-től 1526-ig a magyar szent-korona őrhelye volt, sőt Nagy Lajos korában a lengyel korona, Zsigmond idejében a német birodalmi korona is itt őriztetett.

Hosszasan elmerengve szemlélem a búbajos kilátást, mely a történelmi helyről nyílik: Lent a magas hegyek közé szorított völgyben, ma is, mint ezer, meg sok-ezer év előtt is, a hatalmas Duna hömpölygeti kék hullámain, míg dél felé zöld erdőktől borított hegyvidék terül el, melynek legmagasabb pontján, a Dobogókőn (700 m.) csinos, tágas turista-menedékház áll.

Keleti irányban ereszkedem le. Kis kálvária-kápolna, majd a Mátyás királyról elnevezett forrás mellett visz le az ösvény, a Duna fölé kiugró sziklára épített bástyához, mely tévesen nevezetik Salamon-tornyának, holott az állandó intrikáiért trónjától megfosztott szerencsétlen király tudományos megállapítás szerint nem itt, hanem egy másik, ma már nem létező épületben szenvedett egy évi fogságot.

Leérve a Duna partjára, a gr. Pálffy-Daun féle fényűző nyaraló után, a Görgøy-villa mellett haladok el, hol a 48-as szabadságharc elbukott hőse, visszavonulva honfitársainak lesújtó ítélete elől, csendes magányban töltötte életének hátralevő évtizedeit.

Még egyszer visszapiillantok erre a csodaszép helyre, ahonnan a középkor elején Castelli pápai követ IV. Sixtushoz írt jelentését a következőképen keltezi: „Ex Visegrado, paradiso terrestri“. — Mátyás idejében a Duna partján feküdt az alsó vár, melyet a felső várral a hegy két oldalán felvonuló kőfalak kapcsolták össze, melyeknek romjai szintén láthatók még. A hegy tövében volt a fényes királyi kastély; a Duna partján álltak a főurak palotái. A mohácsi vész után török kézre került a vár, míg 1684-ben lotharingiai Károly visszafoglalta azt. De Lipót császár parancsára az alsó várat felrobbantották s helyén épült fel a ma álló Visegrád nagyközség.

A hullámokat vidám igyekezettel átszelő kis propeller visszavisz a Duna északi partjára, hol — vasárnap lévén — bemegyek a templomba, melynek szószékéről németnyelvű prédikációt tart a pap a derék nagymarosi sváboknak.

Féltizenkettőkor vonatra szállva, még egyszer Vácon szakítottam meg utamat, hol megebédelve s megtekintve a város nevezetességeit, egy délutáni vonattal tértem vissza Budapestre, hogy ott egyenesen kihajtva a Hungária-úti football-pályára, mozgalmas másfél napi programmat azzal fejeztem be, hogy egymásután két magyar csapatnak két osztrák csapat elleni mérkőzéseit néztem végig.

Gr. L. O.

Csereviszony létesítése végett felkérjük a turista, természettudományi, földrajzi, néprajzi és történelmi folyóiratok szerkesztőseit, hogy lapjaikat könyvtárunk részére az „Erdély“ ellenében nekünk megküldeni szivesek legyenek.

Vándorlás az Öreghavasról Dobrinba.

A gyalui havasok minden ismeretlen pontja kirándulásra csalogat minket, kolozsvári turistákat, hosszas ideig készülünk rájuk, míg egyszer akad két szabad nap és jó idő. Régóta sarkalt vágy beteljesülése volt a gyalui havasok legmagasabbjára, az Öreghavasra rendezett június 8—9-i kirándulás is.

Első nap hajnalán borus időben 17 személyt a rendes autóbuszunk és még négyet egy luxuskocsi kirepített Kisbányára. Itt három társunk — neves halász — elbúcsuzott, hogy a két napot pisztrángfogással töltsék el, ugyanitt maradt a luxuskocsi is és most már 18-an mentünk tovább az autóbusszal kitűnő úton Kisbányahavas községbe. Rövid reggeli után, féltkor az Ércpatak völgyén gyalog felfelé indultunk. E völgy mindkét oldaláról fel lehet menni az Öreghavasra, mi a könnyebbet, a balpartot választottuk. Mindenfelől oszladozván a felhők, a legteljesebb napfényben mentünk a kicsi Ércpatakka párhuzamosan. Az út eleinte kevés változatosságot nyújt: szelid gyepes-fenyves hegyhátak, legelők között visz az ösvény a Gergely-havas idáig húzódo gerincével párhuzamosan. Kopasz, irtásos hegycsúcsok ütik fel a fejüket: nyugatra a „Muntelul pușkat“, tőle délre a „Dealul pietrilor mărunt“, ez utóbbi kettő között van a jó irány. A társaság jól bírja az utat: lépten-nyomon forrás a kezdő hegymászők részére, hozzá a hüvös napos idő is jó kedvre hangolja a reggel még kevés reményt tápláló kirándulókat. Az Ércpatak és a Vadpatak elmaradván, a „Dealul masa“ tetőt hagyjuk el balkez felől és előtünik teljes egészében a nagy lapos, kopasz Öreghavas. A fenyveshatárt is elhagyjuk és tekintve, hogy a csúcson úgy sem ülhetünk sokat, az aljban előbb hosszú pihenőt tartunk egy forrás mellett és alaposan belakmározunk.

Az egész környéken nedves a föld, egészen mocsárszerűen fogva tartja a lábat. Ez állandó jellegű tözeg következménye: e hegy fő jellemvonása.

Futó felhők jönnek és ezen nap egyetlenegyszer rövid, de kiadós záport kapunk éppen a csúcra való mászásunkban. Utána rögtön kisüt a nap és sok lassu felfelé meneteléssel, d. u. háromnegyed háromkor fenn vagyunk az 1827 m. magasan elhelyezett háromszögelési állványnál. Körülötte 4—5 négyzetkilométernyi sík terület van, melyről csak úgy lehet valamit látni, ha eme síkság-alkotta plato peremén körbesétálunk. Mint egy nagy kiszáradt napraforgó, melynek szirmai a környező hegyek alkotják, olyan ez a hegy. A fű is koratavaszi sárgaszínű, egy néhány hete még „öreg havak“ lehettek itt.

A látnivalók között első helyen áll a délre fekvő Aranyos völgye s az ezt szegélyező hegyek: ezek között legcsodásabb a Scărișoara és a Potsaga vöröses sziklái a felhőrongyok között, keletebbre a Pilis, Kecsekő, Tarkő, Csáklyakő, Bedellő — Székelykő, délnyugatra az Abrudbánya melletti Vulkanhegy, nyugatra-északnyugatra az Érc-hegység végződései s a Gyaluiak előhegyei. Északra a Dobrin hosszú sík gerince, fölötte a nagy Bihar és a Vlegyásza.

Másfelé mindenütt hatalmas felhőtömegek takarják el a kilátást. Az Aranyos felől ujjab esőfelhők száguldanak felénk, de szerencsére erős szél mind hátranyomja őket a Dobrin mögé. Sokat nem ülhetünk itt a hideg miatt: megtörténik a turistaavatás a kezdő turistákon és félnégykor tovább indulunk

nyugat felé. Tágas völgykatlan következik, amely már az Aranyosba siető Bisztra patak völgyének felső vége. E völgyben van a román Touring Club menedékháza, melyet ezuttal nem látogatunk meg, hanem a közeli Cinzel tötőre megyünk fel (1729 m.). Itt igen szép kilátás nyílik ismét: feltisztul annyira, hogy délre előtűnik a Retyezát és Páring hatalmas tömege. Aztán jön az út legkritikusabb része: két hatalmas völgy nyílik le észak felé: a Jára és a Sólompatak völgye, felettük a „Piatra Groşilor“ hegy, melyet óvatosan meg kell kerülni balkéz felé, nehogy belekeverjünk a Sólomvölgybe és csak ezután jön az igazi Dobrin-gerinc. Minden hiába, majd eltévedünk a fenyves közötti sok hasonló kerek tisztáson és már esti 8 óra van. Nehány pásztor, meglátva minket, ahelyett, hogy útbaigazitana, hanyatthomlok rohan előlünk a sűrűbe, végre hazatérő tehének után menve, ráakadunk a Testes—Dobrin—Topánfalvi széles szekérútra, ezen rövid negyedóra alatt nagy esztenákhoz érünk, mely helyet a térkép Smidának nevez. A havaslakók csak nagynehezen barátkoznak meg velünk — mely ugylátszik, csak a Dobrin környékén léteznek — és átengedik nekünk az új tehénistállót, melyet épp most fejeztek be, csak az ajtó hiányzik és a padozat. A földre puha fenyőgallyakat helyeznek és készséggel kívágnak részünkre egy 15 m. magas száraz fenyőfát az éjszakai tűz végett. Rakunk is két hatalmas tüzet, melyeket hosszú szakálluzmós száraz gallyakkal meg derékvastagságu husángokkal táplálunk egész éjjel. Gyönyörű csendes, csillagos, fenyőillatos havasi éjszaka kerekedik, — sokáig melegsünk, eszünk-iszunk, cipőt szárítunk a tűz mellett. Az istállóba csak tizennégyen férnek, így négy nő és két férfi künn maradunk szabad ég alatt a tűz mellett. Alvásról nem igen lehet szó, mert egyik oldalunk mindig fázik, de a bentiék tökéletesen átfáznak. Lassankint dideregve kiszállingóznak és most mi felmelegedetten fekszünk be a fekhelyükre. Így mindenki aludva egy keveset, csendesen megpirkad. Reggelire frissen fejt tehéntejet iszunk és több oldalról lefényképezzük ezt a kedves táborhelyet. Hét óraker hátat fordítunk a déli irányban látszó Vulkán-hegynek, egyenesen a szekérútra megyünk, mely a dobrini vadászkastélyhoz visz és egyuttal megyehatár Kolozs- és Tordaranyos-megye között. A hajnali felhőzet eloszlik és a Dumitreasă hegyen már tiszta napfényben pihenünk meg. Többen nehezen jönnek: egyik hitelbankos kollega egész éjjel nem aludt és képes átadni hátizsákját száz lei viteldijért egy másik barátunknak, ki szívesen vállalja. De a dobrini út szépsége minden fáradságot feledtet, az erdő ibolyával, kankalinnal és pirosszirmu friss fenyővirággal kedveskedik nekünk. Van alkalmunk gyönyörködni ebben az ép fenyvesben is: mintha egy törzs sem hiányozna belőle. A társaság meglegedetten szemlél a szélrózsa minden irányába, ahol ismerős és ismeretlen hegyek egész sorozata látszik. Nyugatra legmagasabb a „Vârful vârfului (1672 m.), mely ugyancsak fontos pont a gyalui havasokban, délkeletre még utoljára látjuk az Oreghavast, amely most már turistaszivünkhöz nőtt és besorozzuk emlékeink lajstromába. Félegykor elérjük a volt gróf Andrassy-kastély romjait, ahol egyórás pihenőt tartunk, kitünő étvággyal fogyasztva el elemőzsiánk maradékait, sőt a társaság szórakoztatására néhány férfitársasjátékot is eljátszunk. Egész délelőtt sütött a nap, azt hittem, ezuttal hivételesen eső nélkül járjuk meg a Dobrint, de ime, ismét borul és jó kiadós eső mihamar bekerget a közeli fészter fedele alá. Nem sokat ülünk itt, még az eső megállta előtt elindulunk a Testes felé. Eredetileg le akartunk menni a Lópatak men-

tén, de a nagy viz-sár miatt a gerincen maradunk a széles szekérúton a fenyvesben, melynek sűrűsége itt-ott a törzsek pusztulásához vezet. Elérjük a nagy malmot és itt bucsút veszünk a szép élvándorlással járó kilátásoktól: a Hideg- és Melegsamos völgyének panorámájától és a „Coastele Scercului“-nak nevezett gerincen leereszkedünk a Lópatakhöz ott, ahol az már a Járavölgybe torkollik. Félhatkor véget ér ez a kirándulásunk is, ime, jön az autóbusz és a luxuskocsi, meg bő zsákmányaival a három halász, kik a kocsikon Kisbányáról átjöttek. Felülünk és boldog tudattal kocogunk be Kolozsvárra.

Aki gerincvándorlásokat akar tenni a gyalui havasokban, ezt feltétlenül tegye meg, mert tág panorámában, szép vidékben, kellemes emlékekben bőven lesz része.

CZIRJÁK KÁROLY

Bronzkori sírlelet Pusztá-Szt.-Miklósról.

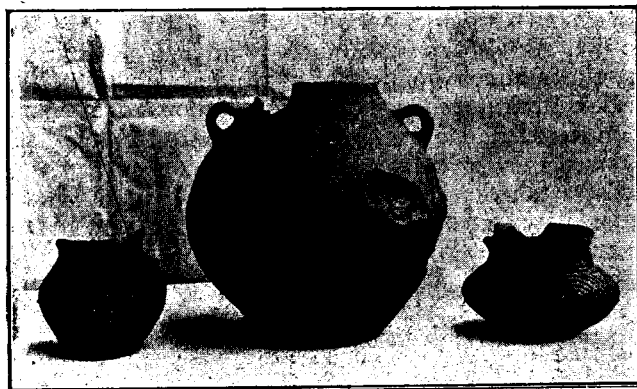
Erdély földje olyan gazdag az őskor régészeti emlékeiben, hogy jóformán alig van falu, melynek határán elő ne fordulnának ilyen lelettárgyak. A honismertetés kapcsán a magasabbrendű turistaság feladatai közé tartozik a régészeti és néprajzi emlékek összegyűjtése, az elkallódástól való megmentése is. Az erdélyi magyar tudományos érdekek kívánalma mellett tehát turista-szempontról is tanulmányos feladatnak tartom egy ilyen lelet bemutatását. Puskás Demeter apahidai kereskedő közölte velem, hogy 1929. július 16-án porondásás közben egy nagyobb és 2 kisebb cserépedényt találtak a közeli Pusztá-Szentmiklóson. Megszerezvén a lelt tárgyakat, ugyanazon év okt. 9-én kerékpáron kirándultam a lelet helyének tanulmányozására, a hol a következő észleleteket végeztem. A lelhely a község nyugati oldalán, a Láb nevű határban, az állami iskola, a fatornyos gör. kath. templom és a Szamos folyó jobb partja között, azon az ó-alluviális alacsony terraszon van, a melyen 31 évvel ezelőtt (1901. aug. 24-én) dr. Finály Gábor budapesti tanár társaságában, római épületmaradványok kutatása közben az általam „Szamospart-i őstelep“-nek elnevezett érdekes ősfalut találtam és a melyen 1901-ben és 1902-ben eredményes ásatásokat is végeztem. Itten a terraszsamospart-i szélén kavicsbányát nyitottak és ekkor bukkantak arra az egymás mellett álló 3 ép edényre, a melyek egy bronzkori urnasír leleteit képezik, kétségtelen bizonyítékát szolgáltatva annak, hogy a telep közvetlen közelében volt a telepesek temetője is. A lelőhelyen megtaláltam és össze is gyűjtöttem az elégetett ősember csontmaradványait, melyeket az urnából hánytak ki a benne kincset gyantító kavicsoló munkások. A hullaegetési sír csak ½ m. mélyen feküdt a Kis-Szamos folyó által évezredek előtt lerakott kavicsstelep hátán homokos-kavicsos televény alatt.

A félméter átméretű sűrűdörben elhelyezett edények leírása a következő:

1. Kavics- és homokmentes agyagból korong nélkül alakított és rosszul égetett, földbarna színű urna, melynek pereme felálló, szájnnyílása szűkített és minden díszítést nélkülöz. Pereme és feneke is 10—10 cm. átméretű, magassága 22.5 cm. és 2 füle környílású szalagfül. (1-ső ábra.)

2. Korongolatlan, finom iszapolású, fekete díszbögre, mely erdélyi bronzkori sírleteinket jellemzi. Alig kihajló pereme 9 cm. átméretű és magassága is ugyanennyi. A perem főleg kiemelkedett szalagfüle le van törve. Feneke majdnem domboru. Legnagyobb kidomborodásának kerületén 4 spiráltekercs

3 ábra

1 ábra

2 ábra

díszíti, melyekben a spirálszalagok egyike sima, a másik pontozott ferde veszszősorokkal díszes recézettü. Peremét is ugyanilyen dísz ékíti. (2-ik ábra.)

3. Homokos, szürke cserépből, korong nélkül idomitott vastag kis csupor, melynek pereme félig kihajló, magassága 10.5 cm. és füle hiányzik. A minden dísz nélküli csuprot, mint vízmerítő edényt adták az elhunytak a másvilágra.

Erdélyi falvaink területén hány helyen kerülnek napvilágra évről-évre ilyen őskori edényleletek s ezek nagyrésze mind a tudatlanság áldozatául esik. Nemes kulturdolgot cselekednek turistáink, ha azokat megmentik a pusztulástól muzeumaink számára.

OROSZ ENDRE

Viperáink ismeretéhez.

Az Erdély folyó évi kötetének 82. lapján kezdődően dr. Ferenczi Sándor Erdély viperái címen értékes összefoglalást közöl s ez, azt hisszük, jó indítékot fog szolgáltatni arra, hogy kiránduló társaink figyelmét ráirányítsa erre az érdekes témára. Értékes adata a rákosi viperának az erdélyi új lelőhelye. Kiegészítésül meg kell említenünk azonban a keresztes vipera egyik fekete változatának az előfordulását is (Vipera berus var. prester L.), amely nemcsak ritkaságánál fogva figyelemre méltó, hanem azért is, mert nem viselvé a hátán a jól ismert cikk-cakkos vonalat s a fején meg a kereszteset, a kigyókat kevésbé ismerőket tévedésbe ejtheti s így talán megfélemlenek a szokásos elővigyázatosságról, mint ahogy én is jártam egyik Abrudbánya melletti kirándulásom alkalmával.

A Vulkán mészszikláról kőről-kőre lefelé kúszva, a szokásos geológizálási mód szerint meg-megfordultam, hogy a hátam megett maradt meredek szikla falban kövületek után nézegessek. Egy ilyen alkalommal, még elég közel a háromszögellési pontnál levő csúcshoz, visszafordulva a szemem magasságában

levő sziklapárkányon egy fekete kigyófejet vettem észre (amelyről már le-
kúsztam!), amely szaporán öltögette felém a nyelvét, a fejemtől egy jó arasz-
nyira. Az első gondolatom az volt, hogy utána nyúlok és megfogom. De ké-
nyelmesebbnek gondoltam, ha a kezemben levő kalapáccsal inkább gyengén
rákopintok a fejére, nehogy kisikuljon a kezemből s a törmelék közt eltün-
jön hirtelen. Ugy is tettem! Akkor pillanatnyilag nem is sejtettem, micsoda
veszedelmes szituáció közt voltam. Ki gondolta volna, hogy ép a keresztes
vipera fekete változatával van dolgom, mint ahogy aztán odahaza a részletes
vizsgálatra meggyőződtem. (Most az abrudbányai tanítóképző muzeumban
van. L. Pokolkigyó az erdélyi Érchegységben. Term. Tud. Közl. Budapest.
1912. 122 l.)

Meg kell még említenem, hogy a pokolkigyó (l. leírását a Brehmben!) elő-
fordul Székelyudvarhelyen a Kuvar nevű napos konglomerát-sziklán és Orosz-
hegy fölött is. (l. Gönczi Lajos: Két vipera-féle kigyó Sz.-Udvarhely kör-
nyékén. Orv. term. tud. ért. Kolozsvár, 1889. 284 l.) Méhely Lajos a kigyók
világhírű ismerője a Székelyföldön a papolci és bodzai erdőkben talált még
pokolkigyót. (Math. Term. Tud. Közlemények. Akadémia, Budapest. 1895.
XXVI. 36 l.)

A keresztes viperával a Hargita egész vonulatában találkoztam. Minden
nyáron elpusztítottam egy néhányat. Legérdekesebb volt Csikdánfalva határá-
ban való találkozásom 1928-ban, amikor ebéd táján a napos uton egy keresztbe
fekvő, közepén erősen kivastagodott példányt láttunk csendesesen feküdni.
Nem tudott menekülni, mert jól volt lakva. Sok ideig figyeltük, mi lesz! Egy
kicsit sziszegett, de szinte lemondóan nézett, mint aki tisztában van, hogy
vége az életének. Agyonütöttük s kíváncsiak lévén, hogy mit ehetett épp most
frissében, felszakítottuk a hasát, ahonnan 3 elég nagy, már tollasodásnak in-
dult rigó fiu került elő.

Egy halomban százra menő viperát a torjai Büdös fürdőtelepen láttam
1908-ban, amikor a Sósmező nevű telep házai mögött a régi barlang ut kör-
nyékén kutattam az andezites lávaömlés szélét. Itt a ritkás, ligetes helyen, a
napnak erősen kitett oldalon, az erősen kaolinos andezit cserepeinek a vizs-
gálgatása közben, elmerülve a munkában, egyszerre csak erős sziszegésre térek
magamhoz. Akkor veszem észre, hogy ezen a járatlan helyen a kalapácsolás-
sal a viperák addig csendes tanyáját zavartam fel. A helyzet kritikus volt, mert
köröskörül, erősen felizgtva csúszkáltak a kigyók. Szerencsére ott volt ná-
lam egy hosszú turista-bot, amelyet óvatosan kinyújtottam lefelé a hegy
oldalán, a kigyókon kívül s akkor egy hatalmas lendülettel átugrottam az
egész kigyó-társaságot.

Kár, hogy nem volt, aki hitelesítette volna az ugrást, mert szentül hiszem,
hogy e nemben rekordot teremtettem!) Mindenesetre ezek az adatok arra
mutatnak, hogy a kiránduló legyen elkészülve a viperákkal való találkozásra,
főként, ha nem mocsaras területről van szó.

Mint érdekes dolgot, említem meg, hogy a Hargitaliget fölötti platón
(a Csikszereda—Udvarhelyi út közelében, nem messze az opál-barlangtól!)
1926-ban, málnaszás közben, az egyik kb. 10 éves gyereket, mezitelen lábán
marta meg a vipera. A gyermeket orvoshoz akarták szállítani, de kisült, hogy
hiába, mert nem volt oltóanyaga. A gyermeket magam is láttam s szegény
ugy fel volt fújódva, mint aki túlhízásban elidétlenedik. Mintha egész teste

felületén méhek szurkálták volna össze, úgy fel volt puffadva a bőre (elefánt-hoz hasonló volt!) Siralmas volt a helyzete, de szinte komikus volt a felfújott emberi alakhoz hasonló, gumi-hólyag formája miatt.

Mi persze pálinka itatást javasoltuk, az oláhfalvi atyafiak meg a nedves földre nyakig való beásást ajánlották. Mind a két féle módot megpróbálták s a vége az lett, hogy kigyógyult a gyerek.

Ezt az esetet azért említem meg, mert a szerte-szét járó turista társaink talán tudnának megbízható adatokat szolgáltatni e tárgykor közelebbi ismeretéhez!

BÁNYAI JÁNOS

Székelyföldi kászukról.

(7 ábrával.)

Irta: **Orosz Endre.**

A múlt év nyarán a gyergyói fensikra tett néprajzi tanulmányútam alkalmával Csikmegye ethnográfiai kincseinek egyik olyan nevezetes tárgycsoportjával is alkalmam nyílt foglalkozni, amellyel t. i. az erdős helyeken elvezetett kirándulásaim közben úgyszólván minden útamban találkoztam.

Ez a fakéregből készített kászuk csoportja volt. Ezek a gyermekjáték stylusu kéregedények ősrégi multra tekintenek vissza és éppen ezért a készítésnek olyan kezdetleges technikája jellemzi őket, hogy végtelen egyszerűségükben még a legprimitívebb kosár, a fazékhordó kantár, a bőrtarisnya vagy a bocskor is alig tudnak velük vetekedni. Noha, mint kimondottan erdős vidék erdőllő foglalkozású székely lakóinak készítményei hozzátartoznak a Székely-

föld néprajzához s bár mindennapos tárgyai a nyári évadnak, mégis senkisé foglalkozott velük tüzetesebb leírásban, pl. az egész Székelyföldet tárgyaló vonatkozásban. Ehez azonban előzőleg az egész terület minden vidékének tárgyi felgyűjtése szükséges, mert akár a formatypusoknak és az anyagváltozatoknak megfigyelése, akár pedig — a mi nem kevésbé fontos — a mesterszótár egybe-gyűjtése 1—2 kirándulás keretében el nem végezhető. Bárha káros e kászuk készítése az erdőkre nézve, mert minden ily kászu egy-egy élőfa halálát jelenti, a Székelyföldön még most is virágkorát éli ezen őseredetű népipar. Erdővágó férfiak és pásztorfiuk csinálják a havasi régiókban és az előhegyek fenyveseiben, hol földi epret, kokojzát vagy málnát, szedret szednek és visznek bennük haza. Eddigi megfigyeléseimből úgy látom, hogy a Székelyföldön főleg csak a füllel felszerelt kászuk divatosak, a melyeket magyarok és románok egyaránt használnak az anyag, alak, technika és rendeltetés tekintetében teljes analógiával. magasabb hegyvidéken vizeskászut is készítenek, ha t. i. nincsen edény kéznél, úgy a tölcsérszerűen összehajtott fenyőkéreg két szélét végén meghasított pálcába csíptető módon beszoritva, vízmerítésre lehet használni. Mivel-hogy ezek mind csak alkalmi (ex occasione datus) készítmények szoktak lenni, s csak véletlenül lehet rájuk bukkanni az erdős vidékeken, nagyon kívánatos volna különösen ezeknek a poharat helyettesítő ivókászuknak felgyűjtése, mint a melyeket néprajzi múzeumaink általában nélkülöznek.

Az általam gyűjtött kászuk rövid leírása a képes tábla sorrendjében a következő:

Ábra	Anyaga	Jellemzésük	Magas	Rendelt.	Lelőhelyük
1	Fenyőkéreg	Két oldalról pecek tartja	16 cm.	Epres	Gyilkostói menház
2	Rekettye	össze az alulról felhaj-	12 cm.	"	" "
3	Fenyő	tott kéreg szélét. Mind	16 cm.	"	" "
4	"	füles példányok. A fenyő	13 cm.	Áfonya	Gyilkostói pásztor t.
5	"	Abies excelza kérgé.	16 cm.	"	Gyergyó-Remete
6	"		15 cm.	Epres	Gyilkostói menház

Teljesen elütő a 7-ik ábrán látható hengeralku fületlen typus, melynek fenekét keresztben átszúrt két kis faág s erre helyezett falevél képezte. Anyaga ennek is fenyőkéreg, melyet szintén egy kis ág tart össze. Magass. 11.6 cm. és ez is epergyűjtésre szolgált. Lelőhelye a Gyilkostó partja, hol a legeltető Békás községbeli juhászok készítették.

A jövő év nyarán meginduló intenzivebb székelyföldi kirándulások résztvevő turistáinak — kik leggyakrabban találkozhatnak ilyen fakéregből készült edényekkel — ez uton is figyelmébe ajánlom az ilyen ősjellegű tárgyakat, hogy a rájuk vonatkozó adatok (község, a tárgy népies megnevezése és rendeltetése, a készítő nemzetisége és a találási idő) feljegyzése mellett, azokat múzeumunk számára megszerezni szivesek legyenek mert ugyanis nemcsak a helyi székely múzeumok feladata, hanem általában a mi érdekünk és kötelességünk is, hogy a Székelyföld ethnográfiai emlékei a jövő számára is megőriztessenek.

Néhány szó a meteoritekről.

Irta: **Dr. gróf Logothetti Oroszt.**

Azon meteoritek számát, melyek a földteke vonzóerejénél fogva a világűrből földünkre zuhannak, évente kb. tízmillióra becsülik. De a mindenség ezen küldönceinek legtöbbször csupán apróbb kő vagy érc-szilánkok, minthogy az űrből a légüvely felső rétegébe való behatoláskor nagy sebességüknél fogva fehérizzásig tüzesednek és teljesen elégnek. A meteorit felületén a földi atmoszférába való bezuhanással kifejlődő hőség oly nagy, hogy akárhányszor a nagyobbak is felrobbannak s belőlük csupán töredék-darabok érnek a földre. Ez érthetővé válik, ha tekintetbe vesszük, hogy az örületes iram, mellyel a meteorok földi atmoszféránkba belezuhannak, másodpercenként a 70 kilométert is eléri.

Igy a folyó évi július 19-én a rajnamenti Pfalz fölött ment le egy meteor, mely menydörgésszerű robajjal az Edenkobeni völgy fölött explodált s a lakosság körében nagy izgalmat keltett. A neustadti meteorológiai intézet megállapítása szerint izzó golyóként jelentkezett, melyet tüzes csóva kísért. Számos községben enyhén meginogtak a házak s egy embert földhöz vágott a légnyomás. Minthogy a meteoritnek nyomát se lelték, feltehető, hogy az explozió folytán teljesen szétrobbant.

Egy hónappal előbb a délamerikai Kolumbia állambeli Bogota város mellett hullott le egy nagyobb meteorit, melynek nyomában járó enyhe földrengést az ottani megfigyelőintézet szeizmográfikus készüléke is feljegyezte.

Giovanni Schiaparelli, a nagy Mars-kutató tudományosan alátámasztott állításai szerint a meteoritok felrobbant és ellentétes légüri erők által szétszakított üstökösök töredékei, melyek nagyrésze ugyan igen mérsékelt nagyságúak, de több ízben előfordul, hogy hatalmas térfogatu, sőt mázsás sulyu tömbök zuhannak a földre. A beleütődés energiája óriási s az idegen világból jövő küldönc mélyen belefuródik a föld kérébe.

Melyek mármost a leghíresebb nagy-meteorok? Pár évtizeddel ezelőtt találtak Grönland északnyugati partján egy ilyen tekintélyes tömböt, melynek sulya 25 tonnát tett ki. Ennél is nehezebb ama 36 tonnás meteorit, melyet Peary, az ismert kutató hozott magával északsarki expedíciójáról Amerikába, hol most a newyorki természetrajzi muzeumban van elhelyezve. Azon meteorok közül, melyeknek kiemelése sikerült, csak egy van, mely suly tekintetében amazokon is tultesz, és pedig a mexikói Bakubiritóban lezuhant kb. 50 tonnás vasmeteor.

Léteznek azonban nagy-meteorok, melyek sulyban és térfogatban messze tulhaladják a felsorolt égi jövevényeket. Az Egyesült Államok Arizona államának tájképileg legérdekesebb vidékén, nem messze a Kolorado folyótól van az az óriási kráter, melyet egy lezuhant nagy-meteor ütött a földbe. Nyílása másfél kilométer széles s kb. 130 m. mély. Hogy ezen meteor mikor hullott le, nem állapítható meg. A szakadékos mélységben szerteszét hevernek a szétrobbant meteor darabjai, míg főtömbje oly mélyen furódott bele a talajba, hogy a kiemelésére irányuló minden eddigi kísérlet csődöt mondott.

Az égből jövő e fajta leghatalmasabb méretű küldönc azonban 1908. július 10-én hullott le planetánkra. Ez a legóriásibb nagy-meteor, melyről

ezideig tudunk s mely a Tunguska folyó táján robbant bele a szibériai őserdőkbe. A lökés ereje oly nagy volt, hogy még négyezer kilométernyi távolságban is a szeizmográfok jelezték a föld megrendülését. A levegő-tömegek nyomása, melyeket ez a gigantikus meteor zuhanásában eltolt az utjából, hatvan kilométeres körzetben ugyszólván lekaszálta az erdőket. Tűzcsóvák hullottak erdőre-mezőre, az állatvilág ezrei lettek tüzhalált és az emberek messze távolban hallották a menydörgésszerű robajt, mely diabolikus koncertként kísérte ezen ismert legnagyobb kozmikus küldöncnek földünkre való betörését.

A főtömb akkor sok-kilométeres krátert szakított a földbe, több-száz méteres mélységbe furódván, míg körülötte a kíséretében leérkezett mázsasúlyu töredék-darabok szintén önásta kisebb-nagyobb kráterekben heverték.

Egy orosz kutató, Kulik tanár vezetett két izben is expedíciót a Tunguska vidékére, míg végre megtalálta azt a vészes helyet és sikerült neki a nagy meteor töredékeiből néhányat kiemelni. A főtömbhöz vezető örvényes mélységbe benyomulni azonban egyszer se sikerült neki, így sulya pontosan nem állapítható meg. Sikerült azonban a vastömegnek delejtükre való kihatásai alapján hozzávetőleges számokat fixirozni, úgy hogy tudományos becslés szerint ezen vasmeteor sulya mintegy 500.000 tonnára tehető.

Alig gondolható végig az a katasztrófa, mely egy ilyen meteorita tömegnek valamely városra történő lezuhanása nyomában járt volna. Minthogy a föld felülete két-harmadában óceánok által van borítva s a szárazföldnek is csak relativ kicsiny része emberek által lakott, úgy valamely óriás meteor lezuhanásával járó veszély emberi telepítvények szempontjából szerencsére igen csekélynek mondható.

Mekkában, a mohamedánok szent városában f. év augusztusában halálra ítélték és kivégeztek egy afgán zarándokot, aki Mohamed hiveinek szent nyelven Kiblának nevezett Fekete Kőből tört le egy darabot s azt magával akarta vinni. Ez a fekete kő a mohamedánok legnagyobb szentségét képezi s a Kaaba északkeleti sarkába van beépítve. Feléje hajlik imaközben a világ minden muzulmánja s a zarándokok százazrei, mielőtt a szent templomba belépnének, azt hétszer kötelesek körüljárni s a szent követ ajkaikkal érinteni.

A vallásos legenda szerint egy angyal hozta le az égből a prófétának s eredetileg hófehér volt a színe, de az emberek bűnei következtében feketévé vált. A kő fekete színe, valamint strukturája arra enged következtetni, hogy az nem egyéb, mint meteorkő, mely Mohamed idejében Mekka közelében hullott le s a nagyobb meteoritek kíséretében fellépő fény-tünemény képezte alapját a kő égi eredetéről szóló legendának.

Befejezésül még egy kis közlemény, melyet nemrég olvastam egy külföldi lapban:

A legmesszebb északra elönyomult amerikai kutatók eljutottak egyszer a Robupurak eszkimótörzshöz, mely az eddig talált legkisebb emberfajta, mert a férfiak átlagban csak 125—139, a nők pedig 100—110 cm. magasak. A férfiak átlagsulya 45, a nőké 40 kg.; az ujszülött gyermek csak a legritkább esetben éri el a háromnegyed kilót. A Robupurak eszkimók saját legendájuk szerint egy óriás kerületű meteorkővel kerültek a földre, melyet a Mars bolygó istensége hajított le.

Köd fölött a napfényben.

November 6., vasárnap, az első őszi köd napja, mely áthatlan sűrű szürkéséggel borítja be a várost. De a járda nedves, lehull a köd s ilyenkor fenn a tetőkön napsütés van. Fél-kilenc óra tájt megrögzött kirándulóink a Mátyás-ház előtt gyülekeznek; az egyik csapat a Kányafő—Bácsitorok felé indul, míg Gyopárék a Kalányos-utcán mennek ki.

De mi egy néhányan fennebb kívánczunk. Az ugynevezett repülő-hídon lépjük át a pályaudvart s neki vágunk a Brétfű lankáinak. Apró leányka a völgyben levő vízvezetékí kútból vizet készül felvinni valahol a hegy oldalában fekvő házukhoz. Elvesszük tőle s felvisszük neki a súlyos vedret s kanocsót. — „Hova tetszenek menni?“ — kérdi a kislány. — „A napot keressük!“ — feleljük az álmélkodónak.

A Nádas-melléki Schultz virágteleptől majdnem nyílegyenesen a Csillaghegynek menő uton sétálunk fel, állandó sűrű ködben, mind fennebb, odáig, hol a tető alatti utolsó kis platón az út jobbra, a Marianumi tanya felé visz. De mi ellenkezőleg, balra térünk, az utolsó szekéruton, mely egyenesen odavezet az egykori Rózsakuthoz. Egy gondosan kikövezett kis körönd északi szélén emelt csinos vörös betonfalból — jobbra-balra pihenésre invitáló kőpadokkal — bővizű csorgó buggyan ki, mely fölött aranybetűs márványtáblán van megörökítve az új név: „Hirschler-kút 1932.“. Idillikus pihenő hely, melynek rendbehozatala, kiépítése lelkes tagtársunk, Xantus igazgató érdeme. Kár, hogy látogatása csak a kora tavaszi és késő őszi időben ajánlatos, minthogy a nyári, őszeleji időszakban a Csillaghegyre igyekvő kirándulóinknak többször volt igen kellemetlen összetűzése a rendkívül nyersen fellépő hegyközségi őrökkel.

Rövid pihenő után fennebb mászunk a hulló ködtől vizes hegyoldalon. A sűrű ködben halljuk a juhnyáj kolompját, de csak akkor látjuk, mikor öt lépésre megközelítjük s egy borzos komondor megugat. Pedig pár perc múlva beáll a várva-várt csoda: kezd gyérülni a köd mindent elborító fehérsége s alig pillanatokkal később tiszta kék ég derül fölöttünk és ragyogó napfényben járunk! S egyben ritkán látott tünemény tárul szemeink elé: alattunk egyetlen sűrű ködtenger majdnem sima felülete hófehér lepedőként borítja az egész tájat, melyből csak a feleki tető, az Árpád-csúcs, a gyalui havasok s hátrább a hófoltos Vlegyásza emelkednek ki, míg a Hójai vonulat egyetlen csücske se bukkan elő a tejszerű fehérségből.

A Bácsitorok, illetve Szt. János-kut körül járó társainkat szánva, kik most is a ködben bujkálnak, haladunk vidáman a Lombi tető felé. A hegyoldalon felkúszó egy-egy ködfoszlány még átszalad rajtunk, de 12 óra körül a Lombi városi tanyaéra érve, az ottani jóvizű kut mellett kiskabátban sütkérezve, fogsztyjuk el a magunkkal hozott szerény turista-ebédünket.

A papfalvi völgy felé néző erdőn ereszkedünk le, kényelmes erdei ösvényen, majd az erdő szélén visszakanyarodva, a város irányába. Valóságos le-sujtó érzés volt, mikor nemsokára el kellett érnünk a köd felső szélét s újra a reggeli nyirkos, csipős szürkéséggben megyünk le a Kerekdomb felé vezető rövidebb, de az utolsó esőktől alaposan felázott úton, melyről csakhamar a kőhídon át elérjük a pályaudvart. De azért mégis: mi nem csak kerestük, hanem meg is találtuk s órákig élveztük odafenn a napot, melyet ma idelelni a

Szamos-parti városban senki se látott, sőt másfelé ránduló tagtársaink sem érték el.

*

Tudós tagtársunk, Kelemen tanár, elbeszélése szerint aznap a hójai tetőkön végig menve, igyekezett Szucság felé, mikor a Csigadomb tetején pár percre szétfoslott a ködtenger s feljthetetlenül frappáns látványként a fehér ködlepel felett ő is láthatta a kék égbe nyúló gyalui hegyeket.

Gr. L.

A kis sirály.

Larus minutus Kolozsmegyében.

Írta: **Brósz Emil** főgimn. tanár.

Erdélyben ritkán előforduló érdekes sirályfaj került hozzám preparálás végett ez év május 5-ikén. A kis sirály (*Larus minutus*) 3 drb., szép tavaszi tollzatban lévő példányát lőtte **Martits Ferenc** állatorvos úr egy vadásztársával Bánffy-hunyad mellett. A madár leírása a következő: testhossza 29 cm., szárnyh. 23 cm., fark h. 9 cm., szárnyterjedelem h. 72 cm., csőrkéve 2 cm., csüd 3.5 cm. Színezet: fej és nyak felső része fekete, nyak többi része a hátig fehér, has fehér, rózsaszínes árnyalattal, hát és szárnyak felül ezüstsürkék, evezők kissé sötétebbek, belől a szárnyak sötétsürkék, az evezők feketések, lábak sötét narancssárgák, csőr fekete, gyenge kárminos árnyalattal, szem fektés-barna.

E sirályfaj tartózkodási és költőhelye Északkelet- és Kelet-Európa mocsaras vidékei, gyakori a Ladoga tó vidékén és attól keletre az Uralig terjedő mocsaras és tavas területeken, hol mint a nevetősirály, társaságban költ. E vidékekről vonul le szeptember első felében telelő helyeire Kisázsia és Északafrika mocsaras részeire. Ezen vonulása közben jelennek meg, leginkább fiatal példányok, Magyarország és Erdélynek is egyes pontjain. **Chernel** szerint észlelték a Velencei és Fertő tavon, a Balatonon és Csepel-szigeten; Erdélyben 1858. május 18-án Sztrigy-Szentgyörgyön, 1867. május 8-ikán Lécfalván ejtettek el belőle. **Hermann Ottó** a Mezőségről írott tanulmányában szintén említést tesz e madárról, vonulása közben figyelte meg 1867. ápr. 30-ikán a gyekői tavon. Az említett előfordulási adatokból azt láthatjuk, hogy nem oly gyakori vendég nálunk e sirályfaj s így az ezen évben Bánffy-hunyadon elejtett 3 példány azért is érdekes és értékes, mert idősebb, szépen színeződött nászruhában levő példányok.

Kérjük vidéki osztályainkat, hogy feltétlen és sürgősen küldjék be a körleveleinkben kért tagnévsort, amely tartalmazza a tag nevét és foglalkozását és pontos címét. (Az utcák nevei a mai hivatalos formában legyenek feltüntetve.)

FOTÓSZAKOSZTÁLY.

A legelső felvétel.

Azt a megbízást kaptam, mondjam el, hogy miképpen csinálja meg az a kezdő amatőr a legelső felvételét, kinek még sohasem volt fotógépe a kezében.

Természetesen első sorban ismernie kell a készülékének a legfontosabb alkatrészeit ilyenek:

1. **Az objektív,** amelyről egyelőre elég, ha ismeri a fényerejét, gyújtóvólát és azt a tulajdonságát, hogy egy bizonyos ponttól kezdődőleg, melyet az objektív végtelenjének neveznek, a legnagyobb távolságokig mindent egyenlően élesen rajzol és hogy a végtelenen belül pedig minden távolságra más és más objektívállásban ad éles képet.

2. **A diafragma.** A lencsék közé szerelt készülék, mellyel az objektív nyílását tetszés szerint szűkíthetjük. Célja kétféle. Az egyik, a szükséges mélységélesség elérése, a másik az objektív fényerejének csökkentése.

3. **A pillanatjár,** amelyről tudnia kell, hogy mire alkalmas. Pl. a zárának a leggyorsabb és leglassabb gyorsasága milyen felvételekre használható fel.

4. **Élesség beállító szerkezet.** Legalább 8—10-féle rendszerben készül. De nem ez, hanem az a fontos, hogy az objektív végteleninél közelebb álló tárgyak tevételemél, azok távolságainak megfelelően, helyesen használjuk.

A fényképező gépeket 2 nagy csoportba osztjuk. Egyikbe az üveglemez, a másikba a rollfilmes gépeket sorozzuk. A kezeléseket illetőleg nagyon különböznek egymástól. Ezért külön-külön mondjuk el, hogy miképpen kell egy lemez és miképpen egy rollfilmes géppel felvételt készíteni.

A lemez gépet tetszés szerint lemezzel, vagy filmpakkal használhatjuk. A legcélszerűbb megoldás mind a kettőt használni. Lakóhelyünkön és ha csak pár felvételtől van szó, lemez a célszerű. Kiránduláson, vagy utazáson azonban, könnyűsége és különösen, hogy nappali viláosságban változó, a filmpakk tesz megbecsülhetetlen szolgálatot.

Ha lemezzel dolgozunk, akkor ezeket előbb sötétkamarában, vörös fény mellett be kell rakjuk a kazettákba.

A legelső felvételle egy könnyű tárgyat válasszunk. Pl. egy tájképet, vagy utcajelenetet napsütésben. A leveendő motívum előtt megállva, a gépet kinyitjuk, az ob-

jektív részt kihuzzuk a végtelen állásba, ahol különben is automatikusan megakad. Megállítjuk, hogy magas, vagy fekvő képet készítsük-e és a gépet is ennek megfelelő helyzetbe tartjuk, ezután a keresőben megfigyeljük, hogy a felvétel tárgyból mennyi kerül a lemezre. Ha több lenne, mint a mennyit kívánunk, úgy közelebb megyünk ahhoz, ellenkező esetben pedig távolodunk tőle. A kellő távolságot megkapva, most megállítjuk az exponálás idejét, egy megbízható világítási táblázat segítségével, melynek használatát, különösen kezdetben, feltétlenül szükségesnek tartom. Tegyük fel, hogy ez a felvétel egy derült nyári napon délben történik, és hogy a gépbe egy F/4.5 fényerős anastigmat van szerelve. Ezzel a fényerővel egy tájképre, vagy világos széles utcára $\frac{1}{400}$ másodpercet kellene exponálni, de a pilanatjár legnagyobb gyorsasága csak $\frac{1}{100}$ mp. ekkor áll elő az az eset, hogy a diafragmát szűkíteni, illetve a fényerőt csökkenteni kell. Ha F/4.5 nyílással $\frac{1}{400}$ mp. az exponálási idő, akkor $\frac{1}{100}$ mp.-hez F/9 nyílásra csökkentjük a fényerőt.

Most tehát ismerve mind a három beállításhoz szükséges tényezőt, vagyis 1. az élesség, 2. a diafragma, és 3. a pillanatjár beállítását, ezek szerint az objektívet, mint már említettük, végtelenre, a diafragmát az F/9-re és a zárt $\frac{1}{100}$ mp.-re állítjuk. A kazetta fedelét kihuzzuk, a gépet a kereső szerint a felvétel tárgyára irányítjuk, nagy figyelemmel arra, hogy a gép mind a két irányban vízszintesen álljon és hogy a gépet a legnyugodtabban tartjuk, most már a felvételt a pillanatjár elsütésével megtehetjük. A felvétel után a kazetta fedelét visszatoljuk és a kazettát kivesszük a gépből.

A felvételnek ez a módja, kézből pillanatfelvétel volt.

Most tegyük egy felvételt állványról. Vegyük le pl. a szobánk belsejét. A gépet felcsavarjuk fekvő helyzetbe az állványra. Az objektívet kihuzzuk a végtelenbe, a zárt a „Z“ betűre állítjuk és kinyitjuk, hogy a mattüvegen látható képet élesre állíthassuk. Az objektív teljes nyílása mellett azt a kellemetlenséget kell tapasztaljuk, hogy mikor a legközelebbi butort élesen kapjuk, a távolibbak nem élesek, ha pedig a legtávolibbakat állítjuk élesre, akkor a közelebbi butorok nem lesznek élesek. Ez az az eset, mikor a diafragmát a mélységélesség növe-

lése céljából kell használni. Minél nagyobb az a távolság, amiről az objektív még egyenlően éles képet rajzol, annál nagyobb a mélységélessége. Ilyen esetben a szükséges mélységélességet úgy érjük el, hogy egy közep-távolságban álló tárgyat állítunk be élesre és azután a diafragmát addig szűkítjük, míg úgy a legközelebbi, mint legtávolabbi tárgy is élesen látjuk a matt üvegen. Ezután a zárt becsukjuk, az exponálási időt megállapítjuk a megvilágítási táblázat szerint, a kazettát a homályos üveg helyére betolva és fedelét kihuzva, megtehetjük a felvételt.

Ha filmpakkot használunk, az eljárás teljesen ugyanaz, mint a lenizzel, csak azzal az előnyös különbséggel, hogy a filmet nap-pali világosságon is betehetjük a kazettájába és hogy egyetlen egy filmpakk kazetta elég bármily mennyiségű felvételhez.

A tekeresfilmes készülék.

A felvételt illetőleg abban különbözik a lemezes géptől, hogy egy pár géptől (Roll-eiflex, Brillant, Pilot) eltekintve, nem lehet a felvétel tárgyat a matt üvegen beállítani. Tehát a végteleneen belül lévő tárgyakat csak is azok távolságának becslése alapján lehet élesre állítani. Olyan esetben pedig, mikor még bizonyos mélységélesség elérésére is szükség van, ezt csakis egy mélységélességi táblázat szerint állapíthatjuk meg. Tehát a rollfilmes gép használata esetén a diafragmát és az objektív állását a mélységélességi táblázat, a zár állítását pedig a megvilágítási táblázat alapján kapjuk meg.

Maga a felvétel, a kereső használata, a zár elsütése, teljesen úgy történik, mint a lemezes gépnél. Természetesen azzal a különbséggel, hogy a rollfilmes gépnél a filmet egy számmal tovább csavarjuk a felvétel után.

Dr. Éjszaky Ödön

KERÉKPÁROS SZAKOSZTÁLY.

Kerékpáros szakosztályunk ujjaalakulása.
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kerékpáros osztálya 1898. május 4-én alakult meg Dr. Török Imre elnöklete alatt, Dr. Szádeczky Gyula és Dr. Békéssy Károly alnökök, Balogh Benedek osztálytitkár, Kovács Géza és Dr. Széchy Ákos jegyzők megválasztásával, 1900-ban „Kerékpáros Turista” c. alatt már szakosztályi rovatot is nyitottak Kovács Géza szerkesztésével az Erdély folyóiratunk mellékletében. A szakosztály működésének hosszabb szünetelése után 1926-ban elevenítettük fel ezen osztályunkat mely idő óta napjainkig rendszeresen beszámol az általa végzett turista teljesítményekről. Mivelhogy a jövő évi május hó 4-én 35 esztendő évfordulója lesz a szakosztály megalakulásának, egyrészt ennek megünneplése, másrészt intenzívebb munka kifejtése végett a sz. o. ujjászervezésének szükségét mondták ki tagjaink. Október hó 19-én este 8 óraker tartottuk meg Mátyászázi irodánkban ezen ujjászervező ülésünket, melyen Orosz Endre elnöklete alatt 28 kerékpáros tagunk és más sportegyleti érdeklődők voltak jelen. A gyűlés tárgyai voltak: új tisztikar megválasztása, rendes sz. o. ülések tartása, új tagok toborzása, sportdresz beszerzése, jubiláris ülés előkészítése, sz. o. zászló szerzése, versenyeken való részvétel, kerékpáros ünnepélyek és nagyobb körutak megrendezése. A választás mege-

tetvén, alelnök személye függőben tartatott, titkár lett: Bakos Ferenc jegyző: Kiss Gábor, pénzárnok: Kelemen József, ellenőrök: Gebefügi András és Péterfi Ferenc. I. sz. vezetőknek Pápay Zoltán és Zsembera Rudolf, II. od vezetőknek Izsák Miklós és Cákel Gyula, III. ad vezetőknek Széplaki János és Matejovits Antal választottak meg.

Erdélyi kerékpáros körutazás. Szakosztályunk e rovatában egy ritka szép biciklikörútról kell megemlékezzünk, melyet a két Imreh testvér: István és László végzett f. évi július havában. Kolozsvárról négyen indultak az utra, azonban az egyik Balavásárról, a másik Brassóbból visszatért. Azon jegyzetek alapján, melyeket az Imreh fiuk beszolgáltattak, az alábbiakban adjuk a kerékpáros turisták részére tanulságos tura-beszámolást. VII. 8. E napon 60 km. utat téve este 6 óraker Marosludasra érkeztek s itt megháltak. VII. 9. Reggel 5-ker indulás, 8 óraker érkezés Marosvásárhelyre, hol megnézték a városházát, a várat, kadéti-skolát, villamos turbinát és az 5 km. távol eső szentgyörgyi fürdőt. Délután 2 óraker Ákosfalva irányában Balavásárnál átkeltek a Kisküküllő völgyébe s este 7-ker 105 km. hátrahagyásával Szovátára érkeztek. A fürdő megtekintése után VII. 10-én a parajdi sóbánya, a nemrégén leégett Sófalva, a koroná-i aragonitbánya és csiszoló műhely, a pálfalvi plátó, Szejke fürdő és Székelyudvar-

hely következnek, hova 50 km. utat téve délután 5 óraker érkeznek be. Megnézik a Székely Támad várát, a várost, a tanítóképzőt, a régi apátságot, a ref. gymn. híres könyvtárát, stb. VII. 11-én reggel 5 óraker az ide 65 km. távol levő Csíkszereda felé veszik utjukat, a Tolvajos tetőről felmennek a gyönyörű fenyvesek közt fekvő Hargita fürdőre, hova 3 órai ut viszen fel. Leereszkedve a Hargitáról s kevés déli pihenőt tartva Csíkszeredán az Olt völgyén lefelé mennek s fél 2 óraker már Tusnád fürdőn vannak, mely Erdély egyik legszebb fürdője. A Szent Anna tó megtekintése után este 7 óraker tovább szaladnak s 105 km. napi teljesítmény után Málnás fürdőn hálnak meg. VII. 12-én Kovászna, Sepsiszentgyörgy, Előpaták irányban 130 km. utat téve meg Brassóba érnek. Másnap a város megnézése és a Cenk megmászása után délután 2 óraker tovább futnak s fél 7 óraker estére beérkeznek a 65 km.-re eső Fogarasra. VII. 14-én reggel 5 óraker tovább indulás a 75 km. távol fekvő Nagyszébenbe; hova 11 óraker már beérkeznek. Belátogatnak a verestoronyi szorosba; a városban megnézik a Bruckenthal muzeumot, a Jungerwaldot, az abban levő állatkertet. Délután 5 óraker Vízaknára kitérve kimennek Szelistyére s meghálnak. 125 km. utat megtéve, megérdemlik a szénában való megpihenést. 15-én Szászsebes, Szászváros és Piski a megtett napi ut, ahol meghálnak.

16-án Piski csatahelye s 8 óraker Vajdahunyad, Megtekintik a lovagvárat, a vasgyárat, a régi (gr. kath., róm. kath. és ref.) templomokat, majd délután a dévai várhoz s este 8-ra Brádra érkeznek. (110 km.) 17-én Brádon vannak s engedélyt nyernek a Gura Bázai aranyérc zúda megtekintésére, ami két órát vett igénybe. 12 óraker indulva átmennek az 1264 m. magas Vulkán hegy hágóján (745 m.) Abrudbányára, este 7 óraker Bucsum-Siászán meghálnak. (50 km.) VII. 18-án fent voltak a Detonátán, majd Verespatakon a Cetatet mászták meg. Meghálás Offenbányán. 15-én az Aranyos völgyén lefelé haladva Szolcsva; Borév és Tordán keresztül 110 km.-t téve érnek haza Kolozsvárra.

A 11 napi tura teljes hossza 1050 km. volt, amelyet tekintettel a hosszú uti szükségletekre nagy és terhes hátizsákkal kellett megtenniök. Élelmet 4 napra vittek magukkal s a pénzbeli kiadás kettejüknek összesen 850 lejt tett ki. Nagyon szenvedtek a forróságtól s ezzel szemben minden nap fűrödtek. Mindenütt szívélyes fogadtatásra találtak. Mischlein gummival felszerelt gépüknek defektje nem volt, de az utolsó napon olajuk elfogyván, egyik tengely rézhengere begyulladt. A 12 vármegyét érintő kiránduláson ifjaink természetesen sokat tanultak s ez alkalommal is figyelmébe ajánljuk minden kerékpárosnak Erdély ilyen körülutazását.

O. E.

KIMUTATÁS az 1932 évben végzett kerékpáros turákról.

Sorszám	Dátum	A kirándulás helye	Turavezető	Összesen	Vendég	Tag	Nő	Férfi	Km.
1	IV. 17.	Solyomkő — — — — —	Bakos Ferenc	6	—	6	—	6	84
2	IV. 23-24.	Csicsóvár — — — — —	Imre István	5	2	3	1	4	152
3	V. 1-2.	Torockó-Szent-György — — — — —	Zsembera R.	3	—	3	—	3	130
4	V. 1-2-3.	Zichy-barlang—Nagyvárad — — — — —	Bakos Ferenc	5	1	4	—	5	340
5	V. 7.	Remetei szoros — — — — —	Bakos Ferenc	4	1	3	—	4	186
6	V. 8.	Turi és Torda-hasadék — — — — —	Kósa László	4	2	2	1	3	60
7	V. 10.	Géczi-vár — — — — —	Zsembera R.	11	4	7	1	10	64
8	V. 12.	Kolozsi fürdő — — — — —	Bakos Feri	4	—	4	—	4	42
9	V. 15-17.	Egeres — — — — —	Szántó Kálmán	2	—	2	1	1	115
10	V. 22.	Torda hasadék— — — — —	Bakos Feri	10	7	3	—	10	80
11	V. 28-29.	Doboka — — — — —	Bakos Feri	9	4	5	1	8	80
12	VI. 4-5.	Rekető — — — — —	Zádor Árpád	5	4	1	—	5	80
13	VI. 8-9.	Mezíádi barlang — — — — —	Bakos Feri	9	3	6	—	9	180
14	VI. 13.	Maros-Ujvár — — — — —	Bakos Feri	8	5	3	1	7	112
15	VI. 26.	Kiss-Sebes — — — — —	Kelemen Józsi	9	4	5	—	9	130
16	VII. 3.	Géczi vár — — — — —	Bakos Feri	6	2	4	—	6	64

Sorszám	Dátum	A kirándulás helye	Turavezető						
				Összesen	Vendég	Tag	Nő	Férfi	Km.
17	VII. 14.	Egeres — — — — —	Zembera R.	2	1	1	—	2	69
18	VII. 23.	Dézsakna — — — — —	Szántó K.-né	5	3	2	2	3	126
19	VII. 23-24.	Révi barlang — — — — —	Cákel Gyula	6	4	2	1	5	210
20	VII.30-31.	M.-Ujvár — — — — —	Erdős József	11	5	6	1	10	112
21	IX.10-10.	Váralmás — — — — —	Zembera R.	17	8	9	2	15	130
22	IX.11-12.	Szilágy-Somlyó — — — — —	Kósa László	5	4	1	—	5	230
23	IX.17-18.	Rekiceli vízesés — — — — —	Kelemen József	10	3	7	2	8	152
24	IX. 18.	Turi hasadék — — — — —	Cákel Gyula	12	7	5	3	9	44
25	IX. 25.	Vajda-Kamarás — — — — —	Orbán Dani	3	—	3	—	3	80
26	IX. 25.	Méra — — — — —	Kósa László	9	7	2	—	9	28
27	IX. 27.	Nagyvárad — — — — —	Bogyó Lajos	2	—	2	—	2	324
28	X. 16.	Torda — — — — —	Kósa László	1	—	1	—	1	60
29	X. 23.	Torda-hasadék — — — — —	Széplaki János	2	—	2	—	2	70
30	XI. 6.	Sebesvár — — — — —	Bakos Ferenc	5	3	2	—	5	150
Összesen :				190	84	106	17	173	3675

EGYESÜLETI ÉLET.

Múzeumi emlék-okmány.

1932. október hó 12-én, múzeumunk fennállásának 30-ik évi jubiláris napján egy díszesen kiállított és bekeretezett emlék-okmányt helyeztünk el a történelmi osztály előszobájában, melynek bővebb magyarázatát mai vezető cikkünk foglalja magában. E helyen az okmány szövege részét adjuk olvasóink részére, amint következik:

Erdélyi Kárpát-Egyesület — Cluj-Kolozsvár
(Societatea Carpatină Ardeleană)

Üdv az olvasóknak!

A mai napon, azaz 1932. október hó 12-én telt le 30 éve, hogy Egyesületünk a múzeumát a kolozsvári Mátyás-házban, Kolozsvár sz. kir. város törvényhatóságának közgyűlési határozata és a közóhaj alapján megnyitotta és fentartja, mint eredeti táj-és néprajzi láttnivalót.

Ezen honismertető, kulturális, tudományos és idegenforgalmi célt szolgáló intézményünk közhasznú fennállásának első emberöltője lezárulván: erdélyi jellegű és vonatkozású „Kárpát-múzeumunk” alapításának mai, 30-ik évfordulója emlékére ezen

okmányt kiadtuk és múzeumunk helyiségében kifüggesztettük.

Cluj-Kolozsvár, 1932. október hó 12-én.
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület (Societatea Carpatină Ardeleană) Elnöksége és múzeumigazgatósága nevében:

Dr. gr. Logothetti Oreszt, Orosz Endre,
elnök, főtitkár,
múzeumőr.

Dr. Roska Márton, Merza Gyula,
múzeumigazgató, tb. főpénztáros,
h. múzeumig.

Nota: Dieses Dokument datirt sich gelegentlich der 30-sten Jahreswende der Eröffnung des Museums. — Ce document se date à l'occasion de la 30-ième anniversaire de l'inauguration du Musée.

Értékes ajándék az EKE múzeumának.
Érdekes néprajzi jelenség az együtt élő népfajok egymás iránti rokonszenv-nyilvánításának azon módja, amely írásban és képben, dalban és tárgyakban jut kifejezésre történelmi nagy idők rendkívüli hatása alatt. Ilyen lelkes hangulat és helyzet szüleménye volt a magyarországi (dunántúli) németeknek annak idején a március tizenötödiki mozgalomhoz való csatlakozása, melynek

most egy 48-as emléke került jubiláris ajándékkal az EKE-muzeum tulajdonába. Tri-kolor-szegélyű, nagy fehér selyemkendőre vannak reányomtatva az ismert alkotmányos jelszavak német nyelven, de magyar

testvéri érzülettel, mely a népek egyetértésének ma már becses muzeális bizonyítéka. A ritka szép emléktárgy h. muzeumigazgatónk adománya, egy Sopronban elhalt erdélyi rokonától örökölve.

KIMUTATÁS

az EKE turistaosztályának kirándulásairól.

Összeállította: CZIRJÁK KÁROLY.

Sorsz.	Dátum	Kirándulás helye	Vezette	Részv. száma	Km.
1	IV. 24.	Tekintő—Pokolköz—Lombtető	Czirják Károly	18	25
2	IV. 24.	Majláth-kut—Árpádcsucs	Szolnoky Gyula	5	25
3	V. 1—2.	Gyalu—Farkastető—Jósikafalva	Miklós Lajos	7	60
4	V. 1.	Kányafő—Leányvár—Bükkerdő	Dr. gr. Logothetti	14	32
5	V. 8.	Bácsitorok—Szt. Iványi kut—Pappfalva	Kopár Imre	16	20
6	V. 15—16.	Gergelyhavas—Járvize—Testes	Dr. gr. Logothetti	18	18
7	V. 22.	Plecskavölgy—Majláth-kut—Kismagura	Váradí Gizi	24	25
8	V. 22.	Majláthkut—Kismagura	Szolnoki Gyula	9	25
9	V. 22.	Szent János-kut—Árpádcsucs	Barla Ernő	12	30
10	V. 29.	Sebesvár—Rogozsel—Vlegyásza	Perczel A.	6	32
11	V. 29.	Báthori-hegy—Szucság—Hójaerdő	Czirják K.	11	16
12	VI. 8—9.	Kisbányahavas—Öreghavas—Dobrin—Járvize	" "	21	45
13	VI. 8—9.	Rogozsel—Vlegyásza—Oncsászabarlang	Perczel A.	11	50
14	VI. 19.	Rákóczi-kut—Árpádcsucs—Szelicsei-ut	Czirják K.	25	30
15	VII. 3.	Szent János-kut—Bükkerdő	Polareczky D.	15	20
16	VII. 10.	Rekető—Hidegszamos völgye	Bogyó Lajos	54	30
17	VII. 10.	Szelicsei-ut—EKE forrás	Kardos Béla	11	25
18	VI. 25.—VII. 4.	Sebesvár—Rogozsel—Oncsásza—Szamosbazar—Padis—Csodavár—Galbina—Biharfűred—Járvölgy	Dr. Balogh E.	4	166
19	VII. 1—10.	Petrozsény—Ziecz-völgy—Szurduk—Páring—Kírzsa—Petrozsény	Czirják Károly	4	60
20	VII. 3—16.	Tolvajostető—Kiryulfürdő—Almási barlang—Hargitahegység	Orosz Endre	5	135
21	VII. 24.	Plecskavölgy—EKE menház—Sugó barlang	" "	42	20
22	VII. 31.	Torda hasadék	Bogyó Lajos	22	5
23	VIII. 7—8.	Brassó—Derestyé—Nagykőhavas	Dr. Balogh Ernő	4	24
24	VIII. 1—14.	Gyilkostó—Székelyföld—Bucsecshegység	Polareczky D.	8	60
25	VIII. 14—19.	Korongyos—Ünőkö—Lála tengerszem	Miklós L.	6	40
26	VIII. 14.	Dregán-völgy	Jikéli, Bogyó	132	20
27	VIII. 21.	Remetei sziklaszoros	" "	19	18
28	VIII. 21.	EKE forrás	Kardos Béla	10	25
29	VIII. 28.	Szolcsvai buvópatak	Bogyó Lajos	71	18
30	VIII. 28—30.	Felsőbánya—Guttin—Prisloptető—Secel—Oláhláposbánya—Kapnik—Felsőbánya	Dr. Balogh Ernő	39	88
31	VIII. 14—21.	Gyilkostó—Szt. Annató—Bucsecshegység	Preuss Viktor	9	30
32	IX. 4.	EKE forrás	Kardos Béla	25	15
33	IX. 4.	Torockó—Székelykő—Torockószt.-györgy	Bacsoni G.	57	14
34	IX. 11.	Turi—Torda hasadék	Jikéli Lajos	36	8
35	IX. 18.	EKE forrás	Kardos Béla	10	25
39	IX. 18.	Sebesvár—Rogozsel—Vlegyásza—Székelyvölgy	Preuss Viktor	16	32

Sorsz.	Dátum	Kirándulás helye	Vezető	Részv. szám.	Km.
37	IX. 2—14.	Gyilkostó—Bucsin, Löhavas, Nagygyomás—Gyergyószárhegy, Toplicza—Szászrégen	Bogyó Lajos	3	670
38	IX. 17—20.	Gyilkostó—Bucsin	Bacsoni G.	17	20
39	IX. 25.	Retyiceli vízesés	Bogyó Lajos	18	20
40	X. 2.	Szászfenes—Tóthfalu—Kismagura—Majláth-kut	Preuss Viktor	6	35
41	X. 9.	Rákóczi-kut—Majláth-kut—Szelicsei-ut	Dr. Péter Béla	27	20
42	X. 9.	Bács—Szentiványi-kut—Bácsitorok	Preuss Viktor	5	20
43	X. 16.	Leányvár—EKE forrás—Bükkerdő	Dr. gr. Logothetti	15	5
44	X. 22—23.	Jádvölgy—Meziádi barlang	Dr. Balogh Ernő	18	—
45	X. 23.	Györgyfalva Kis és Nagycsolt—Seregélyes—Felek	Kardos Béla	2	25

KIMUTATÁS

az EKE turistaosztályának 1932 évi sí-kirándulásairól.

Sorsz.	Dátum	Kirándulás helye	Vezető	Részv. szám.	Km.
1	I. 24.	Mikestető—Árpád-csúcs — — — —	Barla Ernő	10	2
2	I. 31.	Bükkerdő—Papvölgye — — — —	Barla Ernő	11	20
3	II. 7.	Felek—Bükkerdő — — — —	Szolnoky Gyula	8	20
4	II. 14.	Fejérd—Pokolköz — — — —	Dr. Balogh Ernő	7	25
5	II. 14.	Csigadomb — — — —	Szolnoky Gyula	8	15
6	II. 21.	Felek — — — —	Barla Ernő	15	14
7	II. 28.	Pokolköz—Tekintő — — — —	Dr. Balogh Ernő	6	25

Felavatták Czárán Gyula portréját. Az Erdélyi Kárpát Egyesület aradi „Czárán Gyula” osztálya legutóbbi választmányi gyűlése után a tagok nagy részvétele mellett őszinte és meleg ünnepség keretében leplezték le a turistaság apostolának: Czárán Gyulának életnagyságu portréját. Az avató beszédet Záray Jenő, áll. gimn. tanár, az osztály ügyv. alelnöke tartotta, a tőle megszokott lelkesedéssel. Azzal kezdte beszédét, hogy találtak a mindennapi robotos életben és sanyaru viszonyok közepette egy kis szigetet, hol ha nem is hosszú, de rövid időre megpihennek, mert Czárán Gyula drága emléke hozta őket össze. Ennek égisze alatt emlékezett meg Czárán utol nem érhető turistái, geológiai, természetrajzi és földrajzi alkotásairól és munkálatairól, majd megemlékezett Czáránról, mint emberről, aki sohase kereste más nemzetiségét, vallását, foglalkozását, csak a szívet nézte. Isten küldötteként tisztelték, amerre jár,

két kézzel nyújtott segítséget a megszorultaknak. Mélyszántásu beszéde közben hullott le Czárán arcképéről a lepel, s így fejezte be beszédét: „Tekints reánk, vezércsillagunk, Czárán Gyula! Itt vagyunk, akik Téged nem felejtünk, mert tudjuk, ki voltál. Szemeiddel, melyből kisugárzik az akaratérő, a jóság, a biztatás — kérdés: „Követitek példámat?... Megbecsülitek örökségemet?... Czárán Gyula, bizzál bennünk! Méltók leszünk hozzád! Nem törődünk a kishitűekkel, a gáncsoskodókkal, a talmi turistákkal... Mi megyünk letérés nélkül, kijelölt utainkon, melyet Te világítasz meg. Legyen emléked örökké áldott!”

Czárán portréját, mely nehéz tölgykeretbe helyeztetett el és mezei virágok díszítettek az ünnep alkalmával, keresztfa: Muzsary József ruha nagykereskedő, az osztály lelkes tagja adományozta, melyért az EKE elnöksége ezuton is hálás köszönetet mond.

KIMUTATÁS

az EKE „Gyopár“ turista csoport 1932 év első felének kirándulásairól

Sorsz.	Dátum	A kirándulás helye	A vezető neve	Részv.	
				Hány	Km
1	I. 3.	Lombtető—Pappfalva—Hétöles fa — — —	Györke Márton	4	30
2	„ 10.	Szt.-János kút—Majlát kút—Mikestető — —	Szabó Márton	10	20
3	„ 10	Felek—Mikestető—Bükkerdő—Sz.-János kút	Kósa László	3	20
4	„ 17.	Pappvölgy—Kányafő—Bácsitorok — — —	Erdődi Zsigmond	3	25
5	„ 24.	Gorbó völgy—Szászkunyhó—Bercsényi ház	Györke M., Kósa L.	8	30
6	II. 7.	Hidegvölgy—Szászkunyhó — — — — —	Györke Márton	28	30
7	„ 14.	Bercsényi ház—Feleki gerinc—Rajka forrás	Györke M., Röder C.	9	25
8	„ 14.	Papp völgy—Rókalyukas—Bercsényi ház —	Szabó István	9	15
9	„ 17.	Gorbó völgy—EKE-forrás—Kismagura —	Kelemen József	5	35
10	„ 28.	Leányvár—Tóthfalva—Bercsényi ház — —	Röder Ciril	7	30
11	III. 6.	Bácsi torok—Angyal kút—Kardosfalva —	Gebefügi András	10	20
12	IV. 10.	Merza kilátó—Bercsényi ház — — — —	Györke Márton	21	12
13	IV. 23-24	Melegsztv.—Marisel—Funtinele—Hidegsztv.	Györke Márton	19	90
14	IV. 23.	Bácsi torok—Szucság—Kányafő — — —	Orosz Endre	2	20
15	V. 1-2.	Torockó—Jára völgy—Szilvás—Árpád csúcs	Gebefügi András	19	90
16	„ 1-2.	Aranyosv.—Torockó—Székelykő—Várfalva—Torda	Györke Márton	12	40
17	„ 1-2.	Kisfen. s.—Jára v.—Géczy vár—Szt. László—	Kálmán Barna	7	86
18	VI. 2.	Bükkerdő—Majláth-kút—Szelicse-út — —	Szánthó Kálmáné	8	24
19	„ 8.	Bácsi torok—Csigadomb—Kányafő — —	Györke Márton	13	30
20	„ 10.	Sz. László-Géczy vár—Szelicse—Bercsényi ház	Röder Ciril	16	54
21	V. 8-10	Gretsa—Ördögkeresztúr—Borsaufalu — —	Dr. Snjaric Franjo	17	56
22	V. 15.	Bercsényi turistaház. (Turista majáls.) —	Györke Márton	44	12
23	V. 15-16	Telekfarka—Fejérd — — — — —	Dr. Snjaric Franjo	5	38
24	„ 16.	Tur—Turi hasadék — — — — —	László Márton	6	40
25	„ 21-22.	Mikesi gerinc—Turi- és Tordahasadék — —	Kelemen József	8	70
26	„ 22.	Mikesvölgy—Tordahasadék — — — — —	Röder Ciril	22	65
27	„ 22.	Torda—Tordahasadék — — — — —	Bakos Ferenc	10	80
28	„ 26-31.	Torockó-Bedelő—Scărișoara hl.—Runki szőr.	Kelemen József	4	190
29	„ 29.	Bonchița—Doboka—Választ — — — — —	Czigler Lajos	16	80
30	„ 29.	Kisfenes—Hideghavas—Testes—Prislop —	Györke Márton	32	50
31	VI. 4.	Hidegsztv.—Rekető—Dobrin—Valea neagra	Györke Márton	20	80
32	„ 8-9.	Jádvölgy—Meziádi Cseppkőbarlang — —	Györke Márton	60	180
33	„ 9.	Mikesvölgy—Tordahasadék — — — — —	Szabó István	6	60
34	„ 8-9.	Aranyosv.—Detonáta—Abrudbánya—Verespatak	Czigler Lajos	18	260
35	„ 12.	Plecskavölgy—Szt.-János kút—Bercsényi ház	László Márton	23	15
36	„ 19.	Nagyvárad—Felix- és Püspök-fürdő — —	Györke M., Czigler L.	19	320
37	„ 19.	Korod—Ördögárok—Bács—Törökvágás —	Gebefügi András	10	25
38	„ 19-20.	Turi hasadék—Római for.—Tordahasadék—	Pápay Zoltán	6	70
39	„ 26.	Kissebes—Dregán völgy—Krecsun völgy —	Czigler L., Györke M.	63	140
40	VII. 3.	Géczy vár—Jára völgy—Járvizek vadászlak	Czigler, Györke, László	66	120
41	„ 3.	Torda-Sz.-László—Magyar Léta—Géczy vár — —Szelicse—Bükk — — — — —	Röder Ciril	19	60
42	„ 10-11.	Sz.-Régen—Szováta fürdő—M.-Vásárhely— Kissármás — — — — —	Czigler, Györke László	44	312
43	„ 10-11.	Kőrút a mezőségen át — — — — —	Bonhidean Pál	2	402
44	„ 24.	Szt.-János kút—Bükkerdő — — — — —	Kósa László	5	15
45	„ 24.	Szováta fürdő — — — — —	Schreiber László	24	312
46	„ 24.	Nagyvárad—Felix- és Püspök-fürdő — —	Czigler, Gebefügi	42	320
47	VII-26 VIII 2	Bihar t.—Csodavár—Eszkimó jégb.—Oncsásza	Györke Márton	6	150
48	VII. 31.	Leányvár—EKE-forrás — — — — —	Gergely János	16	25
49	„ 31.	Marosujvári sósfürdő — — — — —	Schreiber László	20	120
50	„ 31.	M.-Vásárhely—Szováta fürdő—Patak major	Czigler Lajos	19	312

2 si, 34 gyalogos — és 14 autós turán résztvevett =

865/4513

† Beregszászy László, az EKE volt főkönyvvezetője.

Egy talpig derék, munkás tagtársunk elhunytáról kell szomorúan megemlékeznünk, ki a háborus kolerajárványnak áldozatul esett néhai elődje, Müller Béla örökébe lépett és tizenhat éven át Egyesületünk számvitelének, illetőleg főkönyvi nyilvántartásának volt buzgó őrc. Az EKE pénztári osztályával karöltve, neki jutott a feladat, hogy a számvitelt modern alapokra fcktesse, minek folytán az általa évente elkészített pontos zárszámadások és vagyonerlegek a mindenkori számvizsgálat útján az EKE közgyűléseinek mindig csak a legnagyobb elismerését vívták ki.

E mellett Beregszászy László, az EKE-nek alapító tagja is volt azon muzeumi tárgyadományai fejében, amelyek anyja hagyatékából egy értékes magyarói himzés-kollekcióból állanak s amelyek annak idején a brüsszeli világkiállításon elismerő oklevelet nyertek; ezen diszes kitüntetés keretbe foglalva, a Mátyás-házi himzés-szobában van kifüggesztve az adományozónak Egyesületünk iránti felügyelől. Nemrég lelki harmóniáját végzetes megrázkódtatás értc és másfél évi szenvedés után, kioltotta nyugalomban töltött csendes életét. F. évi november hó 19-én ment végebe a temetése, melyen az EKE képviselőiben az elnök, főtitkár és tb. főpénztáros vettek részt.

A mellékelt képen bemutatjuk 1897. évi arcképét, mint az EKE-nek a közgyűlés által akkoron megválasztott tiszteleti főkönyvvezetőjét.

Turistanap a Bükkben. „Gyopár“ turista csoportunk október hó 2-án, vasárnap jól sikerült turistanapot rendezett az EKE bükkerdei menedékházában, melynek műsora a következő volt: 1. Elnöki megnyitó: Dr. gr. Logothetti Oreszt. 2. Vig monológ: Dr. Cseke Vince. 3. Szavalatok: Olajos Irmus, Jakner Nusi. 4. Tréfás versek: Pápay Zoltán. 5. Különbféle ének- és zeneszámok. 6. Amerikai árverés rendezte Ziegler L. Le. pényevés, zsákbatutás, kötélhuzás, jósnő, Éva a paradicsomban, cukrászda stb. Gulyás ebéd 1—2 óra, vacsora 8—9 órakor. Este 9 órakor tánc (confetti, serpentin stb.).

A Gyopárosok már azelőtti napon künn voltak s nagyban készültek, csak a jó békeidőben volt még olyan mozgalmas turistanap a menedékházban, mint mostan. Ezenél többen látogattak fel, a közönség megismerhette az EKE szó varázsát. Ime látható, hogy mit tud produkálni az összetartás, amelynek a „Gyopár“ csoport őszinte hive.

A közönség jól mulatott és késő éjjel kezdett csak oszladozni. Az ifjuság még reggelig akart táncolni, úgyhogy a vezetőség kénytelen volt a lámpákat leszedetni, különben virradatig ott maradt volna még vagy ötven pár. A közönség nagyrészt az EKE tagjai képezték, de turista kollégialitással megjelentek elég tekintélyes csoporttal a Tennis-Club, a KMSC, a KAC, sőt a Romania, kimondottan sport egylet is. Az idő is kedvezett, ez is természetesen hozzájárult ahhoz, hogy a nap jól teljen el. Ezt a turistanapot figyelmébe ajánljuk a vidéki osztályoknak, mert így tudnak csak sok barátot szerezni az EKE-nek. Itten látszik azután meg az észszerű propaganda eredménye. A társadalom minden rétegébe el kell hatoljon a természetszeretet ideája. Ezt csak is a turistaság által eszközölheti minden különös előkészület nélkül. Snjaric Franjo.

Az EKE és az első „Filléres“ vonat utasai.

Szeptember 7-én este érkezett Kolozsvárra a Budapestről jövő első „Filléres“ vonat, melynek utasai nevében Dr. Szörényi Erzsébet, a budapesti Földtani Intézet gyakornoka, közölte az EKE irodával, hogy közülük többen szeretnének Kolozsvár környékére egy-két kirándulást tenni. A fürge Gyopár-turisták rendezésében 9-én délután Zsembera Rudolf és Erdős József vezetése mellett egy 8 tagu csoport a Szt. János-kut érintésével a Majláth-kuthoz ment, honnan visszatérve, a bükki Bercsényi-háznál tartottak rövid pihenőt s beirták nevüket a vendégkönyvbe. Másnap, 10-

én reggel, Pápay Zoltán és Erdős József vezetésével 31-en két autóbusszon Tordára és a Torda-Hasadékba rándultak ki, honnan este érkeztek vissza a Mátyás-ház elé. Az EKE irodában a tisztikar élén dr. gr. Logothetti Oreszt elnök fogadta rövid üdvözlő beszéddel a pesti vendégeket, akik között — ugymond — lehettek sokan, kik ezelőtt 10—15 évvel még itt laktak Kolozsvárt s könnyes szemmel mentek el akkor, mikor menniök kellett, s most ismét könnyes szemmel jöttek viszontlátni a régi meghitt helyeket, rokonokat, jó ismerősöket. De voltak bizonyára olyanok is, akik csak hírből ismerték ezt a várost s most eljötték megismerni az egykoron kincses-

nek mondott Kolozsvárt, melyben ma is az erdélyi magyarság szívverése lüktet. De örömmel látja, hogy voltak a vendégek között olyanok is, akik régebbi kapcsolatokon vagy csupán kíváncsiságon túlmenve, felhasználták a rendelkezésre álló rövid napokat arra, hogy a regényes erdélyi föld természeti szépségeiből egyet-kettőt megismerjenek. Ezek állanak legközelebb hozzánk, a kolozsvári természetbarátok szívéhez. A vendégek meghatottan mondtak köszönetet a szívélyes fogadtatásért és egy-letli kiadványinkért, melyeket köztük szétosztottak. Ittlétük alatt közülük több mint százan látogatták meg múzeumunkat.

IRODALOM.

Dr. Jancsó Elemér két könyve.

Dr. Jancsó Elemér kolozsvári tanártól újabb két könyv jelent meg. Az egyik „Északafrikában“ címmel, a kolozsvári „Lapkiadó“ kiadásában 1931-ben, a másik a nagyváradi „Erdélyi Lapok“ kiadásában 1932-ben „Északi rokonainknál“ cím alatt.

Az elsőben a szerző az Algeriában és Tuniszban tett útjának tapasztalatait írja le. Tőlünk távol eső világon vezet keresztül, melyről a muveltebb közönség is jóformán csak az idegen légió embertelen intézménye kapcsán tud valamit. Az „Északi rokonainknál“ című könyvében a szerző az 1931-ben Finnországban tartott IV-ik finn—ugor kongresszuson, illetőleg az ezzel kapcsolatban megtett útján és kirándulásain szerzett tapasztalatairól beszél. Főképpen az esztek-ről és finnekről szól, két kicsiny rokon népi-kről, melyekről általában szintén sokkal kevesebbet tudunk, mint amennyit már a rokonságra való tekintettel is tudunk illene. Pedig ők bámulatosan sokat tudnak rólunk, a „hatalmas“ magyar testvéréről.

Dr. Jancsó Elemér említett két könyve nem száraz tudományokodás, sem nem magánélküli útikaland gyűjtemény, hanem komolysága mellett is érdekes olvasmány. Történeti, művészeti, néprajzi és szociológiai megfigyelésekből összeállított s a szubjektív benyomások finom szálaival átszőtt színes mozaik, melynek összehatása az illető vidék találó általános képét adja. Nem hanyagolja el a turistai nevezetességeket és látnivalókat sem s a gazdagon illusztrált két könyvet több ilyen irányú szép kép is díszíti.

A könnyed előadási mód s a tartalom komolysága mindenki számára értékessé teszi e két könyvet, mert olvasása élvezetessége mellett sokoldalú s részben hézagpótló ismeretekhez is juttat. Bár tartalma nem tisztán turistairányú, de a turista is sokat okulhat belőle. Legalább is annyit, hogy nemcsak hegycsúcsokból, vízesésekből stb. áll a világ, hanem aki jár, útja csak akkor lesz igazán kihasználva és értékes, ha nyitott szeme van és minden iránt érdeklődik. Valamelyes ilyen okulás pedig különösen ráfér arra a turista típusra, amely, ha az ezem-izomnak s a kirándulás egyéb ilyes örömeinek vége van, nem hogy még egyébre ügyeljen, hanem a leggyönyörűbb természeti szépségek mellett is olyan érdeklődéstelenül robotol el, mint — bocsánat a kifejezést — egy hajszolt bivaly.

Dr. Balogh Ernő

A Barcasági szász muzeum útmutatója.

Egy 35 oldalra terjedő kis füzetről kell beszámolnunk, mely „Führer durch das Burzenländer sächsische Museum in Kronstadt“ címet viseli és a brassói szász magángyűjtők szorgalmából egybeállított muzeum gyűjteményeit ismerteti. Az 1898-ban alapított barcasági muzeum a minden dicséretet megérdemlő lokálpatriotizmus gyümölcse, mely a szászoknak szűkebb értelemben vett hazájuk iránt megnyilvánuló szeretetét olyanira jellemzi.

Az útmutató borítéka belső oldalán a muzeum épületének alaprajza látható, mely a gyűjteménytárat magába foglaló 10 he-

lyiség beosztását mutatja. Az első oldalon bevezetésül a múzeum megalapítására vonatkozó adatokat találunk, míg a következő két oldalon a Barcaság és Brassó vázlatos történelmi adatai foglalnak helyet, melyből nem lesz érdektelen olvasóink elé idézni az alábbi nevezetesebb adatokat. A Barcaság területét 1211-ben II-ik Endre, magyar király adományozta a német lovagrendnek a Barcaság telepítésére, az ország határának a kunok elleni védelméül, azonban a rend tulajkapásai arra ösztönözték a királyt, hogy az adományt visszavonja és a rendet 1225-ben elűzze. A terület ezen időben már be volt népesítve németekkel és a német helységek is meg voltak alapítva. Ebbe az időtábjába esik Brassó város megalapítása is, melyet akkoron árkok, földsáncok és cölöpkerítés (Pallisaden-Werk) körítették. A várfalakat 1400 körül emelték és az idők folyamán tornyokkal és bástyákkal erősítették meg. Így akkor kezdték építeni és 1445-ben végezték be a mészarosok és szabók erődjét, meg a kovácsok bástyáját. A városházát 1420-ban kezdik építeni, ellenben a Fekete templomról, mely Romániának legnagyobb gótikus oszlopcarnokos temploma, csak annyit lehet tudni, hogy 1423-ban építése még nem volt bevégezve. Toronyfelirata szerint 1521-ben renoválták. E templom hossza = 88.9 m., szélessége = 37.7 m., belső magassága = 22 m. és tornya 65 m. magas. Fekete elnevezését az 1689. április 21-iki nagy tűzvésztlő kapta, mely a templomot is elpusztította. — A vásárcsarnokot Brassó város iparosainak használatára és előnyére 1545-ben Hirscher Apollonia építette 8000 forinton.

A következő lapokon a múzeum terméinek berendezése van vázolva, mely szerint az I. teremben Alt Kronstadt címen számos régiség van kiállítva szekrényekben Brassó multiából. A II-ik terem a régi lakatosok és kovácsok készítményeit: fegyvereket, páncélingeket, sisakokat, büntető eszközöket, korcsmacégereket stb. tartalmazza. A III-ik terme az egyházi régiségeké, a hol oltárészleteket, orgonasípokot, oltárképeket, szentképeket, keresztek, kelyhet, szentségtartót, keresztelő medencét, Honterus szobrát és 1532-ből való Erdély térképét láthatjuk. Igen szép a IV-ik teremben elhelyezett geológiai gyűjtemény, melyben gazdagon vannak képviselve az eruptív, sediment és kristályos palákból álló hegyalkotó kőzetek, valamint az egész Barcaságnak és környező hegyvidékeinek kőzetanyagai és kövületei, mely utóbbiak geológiai korszakokként külön-külön vannak szekrényekben elrendezve. Az V-ik és VI-ik terem az ál-

lattan gyűjteményt tartalmazza, mely a Barcaság faunájának tanulságos képét adja. Az első terem 17 szekrényében az emlősök és madarak. a 2-ik terem 4. szekrényében pedig a madártojások, hullók, halak, kétél-tűk és a gerinctelen állatok preparatumaival vannak elhelyezve. Az állatgyűjtemény legjobban tanulmányozott gazdag csoportját a bogarak képezik. a melyek a hies entomológus: Deubel Frigyes hagyatékából származnak. A figyelmes és tanult múzeumlátogatóknak valóban szép képet nyújt a Barcaság történelemelőtti életéről a prae-historikus osztály, mely a VII-ik terem 11. szekrényében van kiállítva. Főként Julius Teutsch érdeme a gyönyörű gyűjtemény, aki a Barcaság őskorával éveken át szakszerűen foglalkozik. A geológusok 100 ezer éves magyarbodzai paleolith emberétől kezdve ott találjuk az ifjabb kőkör, a rézkor, bronzkor, vaskor leleteit, egészen a rózsnyói földvár római telepéig, a mely már a történelmi kor határvonalát jelenti. A VIII-ik terem küszöbén az ethnografiai gyűjteménybe lépünk be, hol az Oltról származó erdsi monoxylon csónakot, csikmadarasi székely fazekas-korongot, a Boritza tánchoz szükséges requisitumokat. román pásztorfelszereléseket, havasi kürtöket, csimpolyát, furulyákat, sótartókat, szikraverőt, sajtmin tákat, háromszéki és törcsvári hímestojásokat, cigány-holmikát, továbbá különböző házi felszereléseket, guzsalt, fonó-orsót; rokkát, edényeket, lámpásokat stb. látunk a Barcaság szász falvaiból összegyűjtve. A IX-ik terem régebben képtárnak volt berendezve, de ujabban a katalógus ezt „aufgelöst, desfiintat“ jelzéssel felhagvottnak nyilvánítja. Hátra van még a X. sz. kis szoba, melyben a Pflanzenkunde, a botanikai gyűjtemény talált elhelyezést. Főként Julius Römernek 10 ezer lapból álló, kiválóan erdélyi herbariuma. Linhart: 5 kötet „Fungi hungarici“ és Becker: 2 mappa „Veilchen“ c. collectiói említendők. A falakon a Barcaság flórájával foglalkozott botanikusok arcképei díszelnek, míg kisebb szekrényekben egyéb botanikai tárgyak vannak kiállítva.

Ennek a tanulságos muzeumnak megtekintését minden turistának melegen ajánlom.
Orosz Endre

România balneară si turistică. (România mint turista- és fürdőország.) E címmel jelent meg a román Touring Club által kiadott, Emil Teoşu és Valeriu Puşcariu által szerkesztett turista és fürdőkalauz. Éppen jókor jött, mert egy német nyelvű uti- kalauz már egy orrhosszal megelőzte megjelenés dolgában. Az utazási irodák és a

nyagközség már nem tudta bevárni egy ilyen irányú román nyelven írott könyv megjelenését.

A Touring Club kiadványa helyes irányt vett fel, mikor a fürdőkre és a turistaságra fektette a fősúlyt. A nyugati galériákban, pinakotékákban, Louvre és British Muzeumban járatos idegen itten bizony csalódná. De a mai Románia mivel dcekedhetik egy külföldi elött? A válasz könnyü: fürdőivel, ásványvizeivel és sok-sok természeti szépsé, geivel. Fürdőinek kezdetleges berendezése az anü romantikus; de a fürdők fekvéseinek szépségei viszont a turistaság malmára hajtja a vizet.

A mű terjedelme 500 oldal. El kell ismer-ni azonban, hogy a nagyszámu forrásmun-kák alapos tanulmányozása tette csak lehe-tővé ilyen szük keretben, annyi nélkülözhet-etlen adatot összehozni.

Lendületes előszót irt Dr. Iacobovici cluji orvosprofessor. A bevezetésben (V—IX.) a szerzők részletesen beszámolnak a forrás-munkákról, amelyeket felhasználának. Külön sorolják fel a fürdőügyi és külön a turista-irodalom termékeit, lehetőleg kronologikus sorrendben. Majd röviden ki térnek a turis-taság történetére Romániában.

A XI—XXIII. oldalukon rövid fejezetek-ben egyszer a kalauz használatára vonatko-zólag adnak utasításokat. Majd különféle díjzabásokról adnak felvilágosítást, anélkül azonban, hogy preciz adatokkal szolgálják. Majd ismertetik a CFR különféle azon kedvezményeit, amelyeket a turisták, a cso-portban utazók és az iskolák kirándulói él-vezhetnek. Felsorolják az autós, hajós, gya-logos és ski, sőt a repülőgépen tehető turák módozatait. A romániai turista egyesületek ismertetésére két oldal van szentelve.

A tulajdonképeni anyag 480 oldalon a kő-vetkező csoportokban oszlik el:

1. Általános fürdő ismeretek. 1—8 old.
  2. Az ásványvizek részletes ismertetése és az egyes gyógyeljárások rövid magyarázata. 9—71. old.
  3. A fürdők ismertetése. 75—322 old.
  4. A helyiérdekü fürdőállomások. 323—336 old.
  5. A klimatikus üdülőhelyek. 349—472 oldal.
  6. A menedékházak. 474—479 old.
  7. Forrásmunkák. 481—496 old.
- A fürdőügyi irodalom felsorolásánál bá-mulatos módon elkerülte a szerzők figyel-mét egy már az erdélyi romáság szempont-jából is fontos mű. Ez pedig nem más, mint az Erdélyi Kárpát Egyesület által már 1898-ban Aradon, a Tipografia „Tribuna Popo-lului“, A. P. Barcianu betüivel nyomtatott,

Dr. Hankó Vilmos által irt és Dr. Wilt Georg kir. tanfelügyelő, majd Nicu Mun-teanu lelkész által román nyelvre fordított fürdőügyi értekezés. (50 old.) A címe: Unde să petrecem vara? (Hol töltjük el a nyarat?) Ezen kiadvány feltétlen felemlitendő lett volna, nemcsak a tárgyilagosság, hanem sok még ma is aktuális adatok miatt.

Az anyag csoportosítása nyugati minták szerint van eszközölve, különös tekintettel azonban az egyes helyek jellegzetes érdekes-ségeire, sok egyéni felfogás is érvényesül. Ugyesen tudják a szerzők a fürdőügyet a turistasággal folyton együtt tartani. Az alpin jellegü régiók esetenként vannak felsorolva.

A nevesebb fürdőknél nagyon helyesen jegyzik meg, hogy az illető fürdő melyik külföldi fürdővel azonos gyógyértékü. A jellegzetes gyógytényezők könnyen érthető-en vannak fürdőnkint mintegy figyelmezte-tésszerűen izolálva.

A könyv kiálltása gondos kézre vall, szép felvételek és jól sikerült eredeti vázlatok te-szik nélkülözhetetlenné a művet. Nagy hát-ránya e különben sikerült műnek, hogy a határon tu-liak már nem értik a nyelvet és így nem használhatják, továbbá hogy a ren-des és állandó autóbuszjáratok — amelyek ma egy turistakönyvben nálunk semmieset-re sem hanyagolhatók el — abszolute nin-csenek felsorolva. Ha a szállodák, menedék-házak díjzabásai, továbbá az autóbuszjára-tok táv. és díjjegyzékei benn foglaltatná-nak, ugy ez a mű ideális egy kiadvány vol-na, nemcsak a hazai, hanem az általános turistaság szempontjából is. Ára. 200 lei, tehát éppen a fele a Pop-Cicio féle német utikalauzénak. Ez is előny ma.

Snjarić Franjo.

A „WIERCHY“ (Hegyek) címü 1931-es évkönyv, amelyet a lengyel Tátra-társaság adott ki, époly vaskos kötet, mint az előző évek kiadványai.

Első és legfőbb értekezés, amely a Besz-kidek sziléziai vonulatait ismerteti négy fe-jezetben. Előszót, körülbelül 3 oldalnyt, Kazimir Sosnowski irt. A cikk 70 oldalt tölt be, ebből az első fejezetre esik 27 old-al, amelyben a természeti szépségeket is-merteti Gustaw Morcinek. E munkának a következő alfejezetei vannak: A vidék föld-rajzi leírása, a lakosság, népviselet, táncok, ének és zene, szokások, babonák, legendák és végül a népművészet. Szóval minden, ami nálunk legtöbbször hiányzik a turista-be-számolókból. A második fejezet szerzője K. Simm, aki kb. 15 oldalon számol be e vidék természeti szépségeiről és azok saját-ságairól. Ugyancsak 15 oldalon át ismerteti

Jan Galicz a harmadik fejezetben, egy sikerült átnézeti térkép vázlat segítségével, a vidéknek a turistaság szempontjából fontos feltárási irányait és módozatait. Itten az anyag megint a következő csoportokból alakul: Általános tudnivalók, turista gócpontok és végül a menedékházak. A negyedik fejezet Istebna községről szól, amely egyik főgócpontját képezi e vidéknek és az egyik legjellegzetesebb községe a környéknek.

A 75—128.ik oldalakon Jan Gw. Pawlikowski ismerteti az ugynevezett „Zakopane-i stylus”-t. Ugyanis e híres helyen egy csodálatos villaváros, nyaraló és üdülőtelep alakult ki az idők folyamán. A háború után pedig Európában ugyszólván első helyre küzdötte fel magát e tekintetben. A szerző bizonyítani igyekszik, hogy igen itten már egy önálló építési stylról lehet beszélni, Nagyszámu felvételekkel és vázlatokkal igyekszik alátámasztani állításait.

A „Kronika” rovat 91 oldalon számol be egy lengyel, mint a külföldi turistaság eredményeiről. Végre római számmal jelzett 99 oldalon az egyesület belső ügyeivel foglalkozik. Nem kell a lengyel nyelvet ismerni, de aki foglalkozik egy egyesület adminisztrációjával, a közölt táblázatokból láthatja és fogalmat alkothat magának, hogy milyen hatalmas egy intézmény e társaság. Tagadhatatlan, hogy az összes utóóállamok között Lengyelország vezet a turistaság terén. Elsősorban már azért is, mert minden elképzelhető módon támogatja az állam a turista intézményeket.

E kötet minden tekintetben, tehát tartalom és kiállítás dolgában tankönyv számba vehető. Itten kritikát írni nem szabad, csak az elismerés és csodálat kalapját lehet a tények előtt megemlíteni. Snjaric Franjo.

Turistasági és fürdőügyi Útikalauz.

Nemrég jelent meg egy nagyon fontos könyv itten Romániában, és pedig német nyelven, a következő címmel: „Reiseführer durch Rumänien”. Nagysága, szóval külső formája teljesen azonos a külföldön szokásos útikalauzokéival. E kötet Öfelsége II. Károly királynak van dedikálva és a fényképét is közli az uralkodónak. Pop Cicio Sándor szerkesztette, a külügyminisztérium mellett működő sajtóosztály támogatásával. Dr. Németh Zoltán a társszerkesztő, míg előszót Eugen Filotti, a sajtóosztály igazgatója írt, amelyben hangsúlyozza, hogy sok nehézségbe ütközött e könyv szerkesztése, mert különböző irányelveknek is kellett érvényesülni. Tekintettel a könyv megállapított

keretére és terjedelmére, bizony teljes képet nem igen lehetett adni ekkora országról. A mű terjedelme 628 oldal, és tiz fejezetben tárgyalja a láttnivalókat. A VIII-ik fejezet Erdélynek van szentelve és akaratlanul is a leghatalmasabb rész. Sajnos, a néprajzi ismertetésben a romániai kisebbségeknek ezirányu ismertetni valója alig van közzölve, mondhatni kizárólag a román nép viszonyaira terjeszkedik ki. Még a százszok élveznek valami kedvezményt, mert a százsz Kárpát Egyesület működési tere van turista-szempontból kimerítően bemutatva annyira, hogy még az útjelzések is meg vannak említve. Egyesületünkéről elég tárgyilagosan emlékszik meg a 68-ik, a 450-ik oldalakon, míg a 457-ik oldalon múzeumunkról elismerőleg nyilatkozik. Fürdőügyi szempontból tekintetbe véve a fürdők nagy számát, e kérdésnek csak egy oldalt és egy pár sort szentel. A mellékelt fürdőtérkép hibás és hiányos, azon egy idegen egyáltalában nem tud eligazodni. Annál többit szentel a sportnak, a sporttereknek és vadászatnak. A műemlékeket elég részletesen ismerteti és tényleg, Bucuresti és az erdélyi részek leírásai a legsikerültebb fejezetek. Itten látszik is a százszok keze, hiszen a munkatársak között elég markáns egyéniségek neveit olvashatjuk. A könyv külső formája, valamint grafikai összeállításai díszeseri a szebeni Kraft és Drotleff céget, ugyszintén a kiadót, a bucuresti-i „Ghidul Romaniei” nevű vállalatot is. S. F.

Egy új »Kolozsvári Kalauz» tervezete.

Hir szerint Orosz Ferenc mérnök dolgozik most egy kéziratban, mely tulajdonképpen az EKE „Kolozsvári kalauz”-nak harmadik, bővített és sok tekintetben újszerű kinyomtatását volna hivatott pótolni. A 64 oldalra terjedő anyag egy általános bevezető rész, majd egy történelmi fejezet után, a város területén vezet végig az olvasót, mindennemű régi és új láttnivalókra hívja fel a figyelmet, a mai helyzetnek megfelelő kettősnyelvű utca- és helynevekkel.

Záradéku a közeli kirándulóhelyek „Lexikonja” és az erdélyi városok kilométerikus távolságműtatója, valamint az ABC szerint összeállított román és magyar utca- nevek fejezik be a terv szerint a minden tudnivalóra súlyt fektetni kész kéziratot.

Miután az Egyesület első Kolozsmegyei, majd két Kolozsvári Kalauza teljesen elfogyott és most különben is időszerűtlenségeket tartalmazna, ennél fogva egy ilyen új kiadvány nagyon is hézagpótló lenne, ha hirdetések fedezetével meg lehetne oldani a

kiadás költségeit, esetleg egy-két megrajzolandó térkép és egy pár illusztráció melléklete mellett, de a lehető legolcsóbb kiadásban, hogy az utazási irodák az árusítást közvetíthessék.

Szerző hír szerint az EKE véleményét is kikérni szándékozik, hogy az egyesület

szempontjaira különös figyelmet fordítson; legajánlatosabb volna az Erdély szerkesztője mellett működő irodalmi bizottság közvetítésével eszközölni a bírálatot.

(Figyelő).

A Kalauz kéziratát Elnökségünk címére már be is érkezett. Szerkesztő.

VIDÉKI OSZTÁLYAINK.

Erdély különböző vidékein megalakítandó osztályaink ügyében központi gazdasági és propaganda szakosztályunk által serényen végzett agitációs munkálatok és a helyi lelkes kulturférfiak együttes buzgólkodása eredményeként eddig 10 vidéki osztályról van szerencsénk t. olvasóinknak beszámolni. Legelső osztályunk nemcsak az ABC sorrendjében, hanem a megalakulás idejét és munkásságának erőteljességét is tekintve az aradi „Czárán Gyula” osztályunk. Mióta Walter Sitzler titkár vezeti tordai osztályunk ügyeit, azóta a havonként megtartott választmányi üléseik jegyzőkönyvei szép reményeket ígérnek egyesületünk ezen nagyfontosságú osztályának az eddiginél buzgóbb működése tekintetében. Szépen munkálkodnak a dési, dévai és marosvásárhelyi osztályok; szívesen vennők; ha a turistaság iránt megnyilvánuló érdeklődésüket a gyakrabban megtartandó értekezletek jegyzőkönyvei által is bemutatnák a bánffyuhunyadi, nagybányai és szászrégeni osztályaink, ugyszintén nagy örömeinkre szolgálna, ha Máramarossziget és Oravica oly szép vidékek turista érzelmű uri közönsége több érdeklődést és nagyobb örömet tudna találni a természetszeretetre való buzditásban és annak ébrentartásában.

JEGYZŐKÖNYV.

Az egyesület neve: Erdélyi Kárpát Egyesület Czárán Gyula osztálya.

Az egyesület székhelye: Arad.

A felvétel ideje: 1932. június hó 23.

A felvétel helye: Iparos Kulturház, hivatalos helyiség.

A felvétel tárgya: Választmányi gyűlés.

Jelen voltak: Záray Jenő ügyvezető alelnök elnökelete alatt: Dr. Grumáz László, Guld Emil alelnökök, Tüdős János titkár, Timkó Ernő pénztáros, Rózsa László gazda és könyvtáros, Glück László, Bratescu Zeno, Szondy János, Schaeffer Géza és Bruckmann Gyula választmányi tagok.

1. Elnöklő megállapítván a határozatképességet, üdvözli a megjelenteket s jelen jegyzőkönyv hitelesítésére: Glück László és

Bruckmann Gyula tagokat kérte fel. Jelenését az alábbiakban tette meg:

A tagok általános kívánságára a hivatalos helyiséget a Kánya-féle vendéglőből az Iparos Kulturház gyűléstermébe helyezték át s ezt, valamint a vezetőség névsorát az államrendőrségnek bejelentette, hol azt 5620—1932. sz. a. tudomásul vették. Bejelentette elnöklő, hogy a tagok részére a város intérimár-bizottságától kedvezményes Marosfürdő jegyet kért, valamint tárgyalásokat folytatott az aradhegyaljai villamos vasut igazgatójával, hogy vonalain ne 50, hanem 60 százalékos kedvezményt adjon. Sajnos, ezen kérés még nem nyert elintézészt. Hangsúlyozta, hogy az EKE központjával állandó nexusban vannak. Így megkaptuk az arcképes turista igazolványokat, azonkívül az összes körleveleket esetről-esetre megismertette a tagokkal. Az egységes utjelzésre nézve festményt készített, hogy ez állandóan a tagok rendelkezésére álljon, bár a szükséges színjelzéseket annak idején a választmány fogja megállapítani.

Tudomásul szolgál.

2. Örömmel állapítja meg elnöklő, hogy a tagok gyűjtése fényes eredménnyel s t. s. mihelyt megkezdődtek a kirándulások, a tagok létszáma váratlanul nagy emelkedést mutatott. Kimaradásukat bejelentették: Varga Pál, Dr. Prohászka László, Lázár Jenő, Kovács Imre, Kállay Miksa, Kovács István, Lukhaup Ádám, Kovács Sándor és Zabb István, míg Liebermann Dezső elhalálozott. Ugyancsak kilépett még Erdős Pál, valamint Vincze Endre. A jelenlegi taglétszám így oszlik meg:

Rendes tagok száma: 110 férfi és 18 nő, összesen: 128.

Tudomásul szolgál.

3. Elnöklő jelenti, hogy a társegysületekkel állandó kontaktusban vannak. Így az oradeai (nagyváradi) turisták egy egyesületbe tömörültek, melynek neve: „Bihar Turista Klub”, amely egyesületet lelkes szavakkal köszöntötték. Jelenti elnöklő, hogy a tár-gul-mureşului (marosvásárhelyi) EKE osz-

tály meghívta a fotó kiállításra és versenyre az AEKE-t, de mert nincs fotóosztálya, a meghívót átengedte az Aradi Fotó Klubnak, mely érdemleges választ adott. Örömmel vették a Bihar Klub évi turaprogramját: s ennek alapján rajta lesznek, hogy a bihari és menyházai kirándulás találkozó legyen, hogy Arad és Nagyvárad turistái egymással megismerkedve, szorosabb nexusba kerüljenek. Elnöklő sajnálja, hogy az aradi osztály tagjai nem jelentkeztek a május 15-iki püspökfürdői turista napra. Ugyancsak nem mehettek el az EKE Gyopár osztálya által rendezett meziádi kirándulásra, mert azt az oradeaiakkal egyidőben rendezték. A július 17-iki menyhági kirándulást pedig az országos képviselőválasztások miatt el kellett halasztani és ez ügyben átiratot intézett a Bihar Turista Klubnak.

Tudomásul szolgál.

4. Elnöklő jelenti, hogy az osztály rendszeres kirándulásai kora tavasszal megkezdődtek és nagy érdeklődés mellett folytatódnak. Valamennyiről nyilvántartást vezetnek. Sajnálattal állapítja meg, hogy több vezető, anyagiak hiányában távoltartotta magát, miérett is javasolja, hogy a jövőben minden olyan vezető, ki vagy elbocsájtott, leépített tisztviselő, munkanélküli, avagy nyugdíjas, minden kirándulás vezetése után vasuti jegyét az osztály vezetősége pénztárából megtérítse.

Ugy a jelentést, valamint a javaslatot teljes egészében elfogadta a választmány.

5. Elnöklő felkérte Timkó Ernő pénztáros, hogy jelentését tegye meg. Timkó pénztáros jelenti, hogy 1931. augusztusától decemberig a bevétel 9358 lej, a kiadás 76 lej volt. 1932. jan. 1-től febr. 28-ig a bevétel 11.358 lej, a kiadás pedig 2927 lej, 1932. febr. 28-tól június 23-ig a bevétel 9930 lej, a kiadás 2385 lej volt. Ugyancsak jelenti, hogy 4 hétre elutazik Aradról és helyettesít kér.

Tudomásul szolgál s a helyettesítéssel a választmány Rózsa László gazdát bizza meg.

6. Ezzel kapcsolatban Záray elnök jelenti, hogy annak idején az alakuló gyűlés nem választott pénztári ellenőrt és így az ellenőrzést személyesen végezte. Kéri ezen állás betöltését idiglenesen az évi rendes közgyűlésig.

A választmány ezen tisztség ideiglenes betöltésére Bratescu Zenót és Bruckmann Gyulát kérte fel, amit benevezettek a választmány plénuma előtt el is fogadtak.

7. Tüdös János titkár szóbelileg bejelentette állásáról való lemondását, amit a választmány sajnálattal vett tudomásul azzal, hogy Tüdös János a választmánynak to-

vábbra is tagja marad, míg a titkári teendőknek elvégzésével az évi rendes közgyűlésig Schaeffer Gézát bizza meg, ki ezen tisztséget elfogadta.

8. Elnöklő jelenti, hogy az osztály készpénzét a Sváb Bankban helyezte el gyümölcsözőlőg és most, mint a legtöbb aradi bank, csak részletben adja ki a betétet. Ezért indítványozza, hogy a pénzt szedjék ki részletben is, míg Guld alelnök felajánlja, hogy bankjában, a Bancara Románában lepecsételt borítékban megőrzésre átveszi az egyesület pénzkészletét.

Egyhangulag elfogadtattott.

9. Elnök helyesnek találja, hogy a választmány munkájának megkönnyítése céljából egy tagfelvevő bizottság alakíttatnék, viszont fegyelmi ügyek elintézésére egy fegyelmi bizottság alakulnék. Mindkét bizottság javaslatait a választmány elé terjeszené és a választmány magának tartja fenn a döntés jogát. Az elnök előterjesztés egyhangulag elfogadtattott és:

1. A tagfelvételi bizottságba a 3 alelnökön, titkáron kívül beválasztattott: Glück László, Sándor István és Szarka László.

2. A fegyelmi bizottság tagjai hivatalból a 3. alelnök, titkár, választott tagjai: Dr. Kövess, Dr. Weil Károly, Somogyi Jenő és Bartha Róbert.

10. Záray Jenő elnök jelenti, hogy Európa több országában az annyira elszaporodott vadturistákat megrendszabályozták és így helyénvaló lenne, ha az erdőigazgatóságok és felügyelőségek csak igazolvánnyal bíró turistákat engednének be az erdőbe. Viszont ha olyanok rendeznek kirándulásokat, akik nem tagjai semmiféle turista egyesületnek, akkor kérjenek szakavatott vezetőt a turista társaságtól s ennek vasuti kiadásait térítsék meg. Ezzel elejét lehetne venni minden kihágásnak és visszaélésnek. Ez ügyben felterjesztést tesz az EKE központjának, hogy általa a többi erdélyi turista egyesületek is védekezzenek a vadturisták ellen és egy közös védekezési programot dolgozzanak ki. Ugyancsak megkeresi a központot, hogy sürgesse a CFR direkciót az 50 százalékos vasuti kedvezmény megadására, mert egy tagunk tagja a szebeni Karpathen Vereinnak és ilyen kedvezményes arcképes igazolvánnyal bír.

Tudomásul szolgál.

11. Elnök közvetíti egyes tagok azon óháját, hogy az osztály kebelében kerékpáros szakosztály létesüljön és ennek szakszerű vezetésére: Fränkl Alfréd főmérnököt kérjék fel.

Elnöki javaslat egyhangu örömmel elfogadást nyert és ügyv. alelnök megbízott en-

nek tető alá hozásával.

12. Timkó Ernő előterjeszti hogy tudomása szerint Bucurestiben a turisták igen olcsó árban kaphatnak katonai térképet, persze csak kellő igazolás után. Kéri ügyvezetőt, hogy ezután érdeklődjék és a szükséges példányokat szerezzé be az osztály.

Tudomásul szolgál.

12. Elnök előterjeszti több tag azon kérését, hogy a fényképészetben szakszertű kiképzést nyerjenek. Felkéri ennek vezetésére Guld Emil alelnököt, ki ígéretet tett, hogy a télen ilyenemű oktatást szívesen vállal.

Örömmel jelenti tudomásul.

14. Elnök jelenti hogy az eddigi kirándulások elszámolásait a választmány vegye tudomásul.

Ennek ellenőrzésével a választmány a pénztári ellenőröket bizza meg.

15. Elnök javasolja, hogy a jövőben minden kirándulást idejében elő kell készíteni s nem barátja az alkalmilag összeállítottaknak. Ezért helyesnek találja, ha erre egy szakbizottság alakítottatnék, tagokul javasolja: Bratescu Zenot, Timkó Ernőt, Glück Lászlót, Áros N.-t és Schweier Lászlót, azzal, hogy minden hónapra előre kötelesek a kirándulásokat összeállítani.

Elnöki előterjesztés egyhangulag elfogadott.

16. Az indítványok során Glück László kéri a választmányt, hogy egy mentőszekrényt szerezzenek be. azonkívül minden olyan tag, ki közgyűléstől közgyűlésig 500 km.-tert igazoltan gyalogol, éremkitüntetésben részesüljön. Záray Jenő elnök a maza részéről ünnepélyesen felajánlja saját találmányu mentőszekrényét azzal, hogy a gyógyszerek és kötszereket szerezzék be csetről-esetre az osztály számára.

Mindkét javaslat egyhangulag elfogadott.

17. Ezzel kapcsolatosan Záray Jenő elnök jelenti, hogy a tél folyamán szívesen fog turista iskolát tartani, azonkívül az elsősegélynyújtást és egészségtant is felveszi oktatási

programjába, mert ez manapság a modern turistasághoz hozzánőtt.

Orvendetes tudomásul szolgál.

18. Elnöklő előterjeszti, hogy az alábbi beszerzéseket eszközölje: 1 drb. iktató könyvet, hitelesített pénztár, leltár és naplókönyvet. 100 drb. EKE igazolványt, 2 drb. igazolvány bélyegzőt, 5 drb. tagsági nyugtákönyvet, posztóingjelvényeket és zománcjelvényeket, kilométerjelző készüléket, hirdető kazettát és táblákat, 1 drb. bőr térképtáskát és 300 drb. választmányi gyűlési meghívó levelezőlapot. Ezek összértéke meghaladja a 4500 lej, de ebből megérül az igazolványok, jelvények után 2500 lej s ez lényegesen redukálja a kiadási tételt.

A szükséges beszerzésekhez a választmány egyhangulag hozzájárul.

19. Elnöklő jelenti, hogy a választmány tagjai közül azok, akik nem érdeklődnek az osztály iránt, nem járnak el a választmányi gyűlésekre, illetve távolmaradásukat nem jelentik be, tartsa nyilván, mulasztásaikra jegyzőkönyvi kivonatban figyelmeztesse s ha ez sem használ, úgy tegyen az évi rendes közgyűlésnek jelentést, mert a választmányban csak oly tagokra van szükség, akik mindenkoron érdeklődnek az osztály ügyei iránt.

Egyhangulag elfogadott.

20. Elnöklő előterjeszti, hogy 3 drb. osztályzástólra lenne szükség.

A választmány ezek beszerzésével Glück Lászlót bizza meg.

21. Elnök előterjeszti, hogy egyes tagok az EKE égisze alatt külön kirándulást nem tarthatnak, mert minden vasár- és ünnepnapra illet a vezetőség előkészít s a tagok ezeken vegyenek részt.

Az elnöki előterjesztés elfogadott.

Egyéb tárgy nem lévén, elnöklő a tagok megjelenését megköszöve, a választmányi gyűlést berekesztette.

K. m. f.

Záray Jenő s. k.,
elnök.

Tüdős János s. k.,
titkár.

VEGYES.

Menedékház a csiki Egyeskönél.

A csikszere dai turista-csoport lelkes munkájának s főként Vámszer Géza tanár fáradhatatlan agitálásának meglepő eredménye a Nagybagmáshoz tartozó Egyeskönél épült új kedves kis menedékház. Csikszentdomokos közbirtokossága adott hozzá építőanyagot, Krausz kereskedő ezeket érő felsze-

relést s a szükséges készpénzt meg összehozta a kis csoport s ami hiányzott, azt kézimunkával pótolta a jóakarát. Augusztus 14-én volt szép ünnepség keretében a felavatás, melyen a messze vidékről odagyült turistákon kívül, ezerre menő környékbeli közönség is résztvett.

Kis tisztás szélén rögtönzött tábori ol-

tárnál Boga István csikszentdomokosi plébános mondott ünnepi szentmisét. Vámszer Géza üdvözölte az egybegyülteket és ismertette az akció fázisait. Majd dr. Balogh Ernő, az EKE, Csáki Mihály a gyermekok, Halász Gyula a Brassói Turista Egyesület, Bányai János a Székelyudvarhelyi Turista Egyesület s Gött Frigyes a szász Karpathenverein nevében mondtak üdvözlő beszédeket.

Ma ott várja a szép székely Svájc legsebbe pontján a védelmet adó székely stílusú házika a turistákat. 1420 m. magasságban fekszik s legjobb központ a csodaszép mészsírt vidék megismerésére, mely valószínű Karsztvidék, de annak kopársága nélkül. Itt a fehéren, vörösen kivillgó mészsírték szép zöld keretbe vannak foglalva. Felkeresésére legalkalmasabb Csikszentdomokosra vonattal utazni, ahonnan a 10 km.-re levő Balánbányára kell mennünk, amely régi rézbányával, sajnos most szünetelő kohóival sok érdekes látványt nyújt. Innen kétórai nyugodalmas kapaszkodással jutunk fel az impozánsan kiemelkedő Egyeső alatti nyergen levő menedékházhoz, melynek kulcsa, míg állandó felügyelő lesz, a közeli forrásnál levő eszténán van elhelyezve. A mészsízlák közt levő magas plató téli sportokra is alkalmasá teszi a vidéket, s ha majd megismerik szépségét, bizonyára a téli sport kedvelőit is oda fogja vonzani.

34 napi gyaloglás. A f. évi augusztus 3-án indult el Kolozsvárról Röder Ciril Gyopártagunk és Márton Károly, mindketten róm. kath. legényegyleti tagok, többhetes erdélyi gyalogutra, melynek folyamán Munténia több pontját is érintették. Torda, Marosujvár, Nagyenyed irányában értek Gyulaféhérvára, hol Majláth püspök személyesen írta be utikönyvükbe a következő ajánlatot: „Röder Ciril a kolozsvári jóhírű Kolping fiukból való, akik megérdemlik, hogy barátságosan fogadjuk. 932. VIII. 7.“ Innen Alvinc, Temesvár, Arad, Lugos, Resica, Crasova, Anina, Bozovics, Iablanica, Mehádia, Orsova, Ada-Kaleh, Turn-severin, Tismana kolostor, Pestisani, Tg.-Jiu, Petroseni, S. K. V. Schutzhütte Paring, Szent Mária, Hátszeg, Vajdahunyad, Keresztur, Déva, Piskitelep, Szászváros, Algyógy, Szászsebes, Szerdahely, Tövis, Enyed irányban szeptember 5-én este érkeztek vissza városunkba. Utközben fényképfelvételeket is készítettek. A mindvégig tanulságos uton sokat láttak és tanultak, úgyhogy az ilyen többhetes gyalogturistáskodás másoknak is előnyösen ajánlható.

A turista mint zoológus.

Egy érdekes ajándékot kapott az egyik amerikai egyetem. Ugyanis D. Ellsworth nevű nyomdász, aki vasárnaponként a különböző vidékeket bejárta, szórakozásból a lepkegyűjtéssel foglalkozott és sikerült is neki 40 év alatt 22.000 különféle lepkét összegyűjteni. Mexikóban és az Egyesült-Államok területén utazgatva, szabadnapjain, a legritkább fajokkal is gazdagíthatta amúgy is értékes gyűjteményét, amelynek értéke ma tizezer dolláron felül van.

Lám, egy egyszerű nyomdász is a turistaságával és természetszeretettel milyen óriási segítséget tud nyújtani a tudománynak.

Közlő: Snjaric.

Svájci kerékpáros Erdélyben. Augusztus 26-án jelentkezett irodánkban Arnold Burg-herr, mint a zürichi Touring-Club-Swisse rendes tagja, aki július 11-én indult el Zürichből s Ulm, Augsburg, München, Passau, Linz, Bécs, Pozsony, Budapest, Hortobágyi pusztá, Debrecen, Nagyvárad, Kolozsvár irányban érkezett hozzánk kerékpárján téve meg az utat. Itten, miután megnézte városunk látványait, Gyopár csoportunk elszállásolta éjjelre s másnap folytatta útját Brassó, Predeal, Sinaja, Bukarest irányban, honnan Bulgárián át Konstantinápolyba s a kisázsiai Törökország fővárosába: Angorába kerekedett.

Kőkori leletek a Bácsi-torokban. Az Angyalkutról és eocean tengeri kövületeiről nevezetes Bácsi-torok nevű mészkőbánya nemcsak a jelenkor turistái előtt ismeretes, de az volt már a kőkori ősemberek előtt is, akiknek ezen erdős, szép mellékvölgyben tanyájuk létezett. A folyó évben kirándulásaim közben kőbaltát, 1 remek szép kővésőt, obsidián- és kovaszilánkokat, piros festésű edénycserepeket, az ősember házi állataiból a tulok, juh, disznó, ló és kutya, vadászászkmányai közül pedig a szarvas és őz csontmaradványait gyűjtöttem a 90 cm. vastag televényből. O. E.

Őstény leletek a Tiszából. Köztudomású geológiai tény, hogy a Duna—Tiszamenti lósz bőven tartalmazza diuvialis kori ősemmlősök csontmaradványait. A Sieb. D. Tagbl. adta hírül, hogy újabban Tiszaörvény mellett halászott ki Kovács Gergely halász a Tisza medréből ilyen ősrégi csontokat, melyeket a debreceni múzeumnak adományozott. Talált a többi között egy 61 cm. h. alsó állkapcsot, benne a miamunthnak 25 cm. magas zápfogával, egy 81 cm. hosszú combcsontot és egy 35 cm. átmérőjű nyakcsigolyát. Az őselefánt e csontjain kívül egy ősbölgény szarva is emeli a lelet értékét.

Az őszállatok ilyen hatalmas csontmaradványai Erdélyben sem ritkák, főleg kavicsbányákban s ezuton is felhívjuk a turisták figyelmét azok megmentésére.

A leányrávaház kirándulása. Nagy Albertné urnő, a volt Mária Valéria leányrávaház igazgatójának ügybuzgósága lehetővé teszi, hogy nyaranta néhányszor az árva leányok is részesüljenek a kirándulások örömeiben. Julius 23-án, szombaton is kiinn voltak a Szt. János-kútnál, hová a vezetést EKE. főtitkár vállalta magára. Összesen 38 növendék és 4 más vendég vett részt a gyalog megtett kiránduláson, melynek egész napi szép idejét játékkal, virágszedéssel, énekléssel és hintázással töltötték el. Délben a magukkal hozott ebédet költötték el jóízűen s alig tudtak betelni a Szt. János-kút pompás hideg vizével. D. u. napkurázás, pihenő alvás, málnaszedés, majd oszonna következett, mig nem este 8 óraker indultunk haza e szépen sikerült kirándulásról.

Kerékpáros ünnepély. A „Comitetul Regional FSSR“ kerékpáros alsztálya 1932. aug. hó 28-án, vasárnap a sportszövetség kerékpárszakosztályának 1928-ban történt megalakulása alkalmából 5 éves jubileumán ünnepélyt rendezett, melyre az EKE kerékpáros szakosztálya is meg volt híva. Ünneketéve az udvarias meghívásnak, osztályunk is résztvett a déli propaganda felvonuláson, melyen a KMSC 35, az EKE 25, a KKASE 16 és a Romania 12 kerékpáros taggal képviseltette magát. Délután 5 órai kezdettel a sétatéri sporttelepen kerületi kerékpár bajnoki versenyt rendeztek, melynek műsora a következő pontokból állott: 1. Kerékpáros felvonulás, 2. kerékpáros gyakorlatok, 3. kerékpáros körgyakorlatok, 4. élő betük (start). 5. női kerékpárverseny 1000 m., 6. műkerékpározás, 7. fiu-versenyek 1000 m., 5000 m. és 10.000 m. pályahosszusággal. Ezen ünnepély megrendezésének főérdeme Wéber Oszkár mérnök urat illeti, mig az EKE szakosztályunk részéről Bakos Ferenc fejtett ki nagyobb buzgóságot. A Comitetul Regional FSSR kerékpáros alsztálya elismerő diszes sport oklevelet állított ki részünkre, melyet turista irodánkban kifüggesztettünk.

Az EKE székelyföldi kirándulása. A f. év nyarán egy kiválóan érdekes tanulmányi kirándulást rendeztünk a Székelyföldnek olyan vezetes helyeire, hova csak alig látogatnak el kolozsvári turistáink. Orosz Erdre vezetésével Beke Lajos, Creciunás Virgil, Gergely János EKE-tagok július 1-én indultunk vonattal Gyergyószentmiklóásra, honnan másnap kimentünk a Tekerőpatak határában fekvő ujonnan feltalált csontbar-

langhoz, melynek ismertetése megjelent az Erdély f. évi 4-ik számában. (85. l.) Innen vonattal Csikszeredába mentünk, hol Kovács Jenő joghallgató csatlakozott hozzánk a további kirándulásokra. VII. 3-án Csiksomlyó és a szeredai fürdő, 4-én a homoródalmási barlang, 6-án és 7-én a Hargita fürdő meglátogatása volt soron, 8-án és 9-én a Hargita vonulat végigjárása után visszatértünk Gyergyószentmiklóásra s 10-én e sorok írója a gyergyói medencére vonatkozó tanulmányait folytatta, mig a többiek a Fekete Hagymás, Nagy-Hagymás, Egyeskö, Ocsém magaslatait és Balánbánya vidékét járták végig. A két hétig tartó és mintegy 140 km-t kitevő gyalogutban a bejárt területről számos ásványt és kőzetet gyűjtöttek össze. A kirándulás részletes leírását és eredményeit jövő évi folyamunkban szándékozunk közreadni.

Kérelem. Tisztelettel kérjük mindazokat a t. tagtársainkat, akik tagdíjakkal még a mult évről is hátralékban vannak, hogy azt egyesületünk pénztárába (Str. Matia 3. Mátyás király utca) legalább részletekben beküldeni sziveskedjenek, mert nemcsak az Erdély folyóiratunk pontos megjelenése, hanem munkaprogrammunk többi pontjának megvalósítása is csak akkor lesz lehetséges, ha tagjaink ebbeli kötelességeiket bár megkésve, de mégis teljesítik.

Gyopár Élet. Egyesületünk lelkes csoportja, ez év nyarán „Gyopár Élet“ címen egy kézirat gyanánt szereplő könyvomat lapot bocsátott közre tagjai részére. A célja az volt, hogy a tagokat ösztébb hozza, egy közös cél érdekében, az E. K. E. fellendítése végett. Előszót Snjaric Franjo, központi könyvtáros irt, amelyben testvéri szeretetre buzdítja a csoport tagjait. Szines turista elbeszéléseket irtak a tagok közül: Kelemen József, Gebefügi András, Ziegler Lajos és Pápay Zoltán. A Torda hasadékról sikerült verset irt ugyancsak Pápay Zoltán. Nagyon kedves végszót közöl ifj. Mátyás Vilmos, az aradi EKE „Czárán“ osztály főtitkára. Különféle turista vonatkozású közlemények és beszámolók tartkítják a szöveget, amelyek bizonyítják, hogy e kis csoport milyen lázas tevékenységet fejt ki. A budapesti „Turisták Lapja“ az ezévi, szeptember 5-iki számában elismerőleg és buzdítólag tesz említést a Gyopár-tagok e kiadványáról.

Hans Kienle jubileuma. A Tennis-Club f. évi július hó 9-én ünnepelte turistavezetőjé- uiek, a bajor származású Hans Kienle-nek 10 éves helybeli működési évfordulóját. Az EKE részéről Snjaric Franjo könyvtáros üdvözölte német nyelven a jubilánst, utalva

az együttműködés zálogára, azon babérkoszorúra, amelyet az EKE 40 éves évfordulója alkalmával tartott díszközgyűlésen éppen Kienle nyújtott át a Tennis-Club részéről. A jubileum egy népes bankett keretében volt megtartva.

Egyesületünk fürdőügyi szakosztálya újból felhívja tagjainkat, hogy küldjenek be

adatokat az egyes erdélyi fürdőkről, ásványvizekről, sőt az üdülőhelyekről is. Feltétlen szükség van erre, mert az EKE az 1933-as szezonra magyarányu fürdőpropagandát akar kifejteni az erdélyi fürdők látogatottsága érdekében. Az adatok akár levelezőlapon is beküldhetők az egyesület címére „Fürdőügyi osztály” jelzéssel.

Meteorológiai megfigyelési táblázatok.

Megfigyelési hely: Cluj—Kolozsvár, egy 335.⁸³⁴ tenger magas pontja, reggel 7^h.

1932 SZEPTEMBER							1932 OKTÓBER								
Nap	Hőmérséklet C°		Levegő nedvesség	Fellegek eloszlása tizedekben	Szélirány és erősség	Csapadék mennyiség		Nap	Hőmérséklet C°		Levegő nedvesség	Fellegek eloszlása tizedekben	Szélirány és erősség	Csapadék mennyiség	
	Maximum	Minimum				Eső mm.	Hó cm.		Maximum	Minimum				Eső mm.	Hó cm.
1 726	+26	+14	100	10	Ny 3	13	—	1 728	+29	+15 ⁵	70	6	DK, K3	—	—
2 725	+24	+13	95	10	ENy, E	2	—	2 729	+28	+14 ⁵	80	2	Ny5	1	—
3 726	+28	+12	90	5	EK, K3	—	—	3 720	+26	+12	82	9	Ny6	2	—
4 726	+33	+12	85	0	EK2, K4	—	—	4 722	+19	+11	88	9	DK, K4	2	—
5 725 ⁵	+27	+14	99	9	ENy2, Ny3	10	—	5 727	+18	+9	90	8	Ny, E, ENy	—	—
6 727	+26	+14	100	10	Ny	12	—	6 727	+14	+7	90	10	EK3, K2	5	—
7 728	+28	+15	80	6	ENy	—	—	7 725	+18	+9	90	9	Ny5, ENy	12	—
8 729	+28	+16	80	3	—	—	—	8 723	+20	+8	88	8	EK, K, DK	2	—
9 730	+29	+15	78	4	Ny	—	—	9 726	+22	+6	80	3	EK, E	—	—
10 729	+28	+15	75	4	Ny	—	—	10 725	+20	+10	80	5	EK, E	—	—
11 728	+30	+15	65	1	EK, K2, DK	—	—	11 727	+22	+11	100	6	DNy5, Ny3	15	—
12 726	+26	+12	95	10	Ny2, ENy2	—	—	12 729	+23	+10	85	4	—	—	—
13 726	+26	+12	95	10	Ny5, ENy3	—	—	13 730	+20	+4	78	4	EK2, K3	—	—
14 729	+30	+9	80	1	EK, K2	—	—	14 730	+21	+3	75	4	EK, K4	—	—
15 733	+28	+6	79	2	Ny	—	—	15 725	+22	+7	76	6	K5, EK3	—	—
16 739	+29	+2 ⁵	76	4	ENy	—	—	16 723	+23	+10	77	6	E, ENy2, Ny3	—	—
17 739	+29	+2	70	3	E	—	—	17 723	+14	+7	75	10	ENy3E2Ny4	—	—
18 732	+29	+5	65	1	EK, K	—	—	18 724	+17	+4	73	6	ENy4, Ny5	—	—
19 732	+28	+4	65	1	—	—	—	19 726	+15	+5	75	7	EK2	—	—
20 731	+27	+5	68	0	—	—	—	20 725	+13	+5	80	8	ENy2, Ny3	—	—
21 730	+29	+5	65	2	K	—	—	21 726	+11	+0 ⁵	82	6	EK3, K4	—	—
22 729	+30	+6 ⁵	65	2	EK	—	—	22 730	+14	+0 ⁵	82	6	EK2, K2	—	—
23 729	+28	+7	65	3	E2	—	—	23 732	+18	+3	85	3	—	—	—
24 727	+28	+6 ⁵	65	4	ENy3	—	—	24 732	+20	+3	86	2	—	—	—
25 728	+27	+11	80	6	Ny3	2	—	25 725	+14	+1	80	4	—	—	—
26 729	+29	+13	75	1	E	—	—	26 724	+12	+1	88	10	ENy, Ny	2	—
27 730	+30	+13	73	1	EK	—	—	27 725	+12	+5	88	9	Ny, E	5	—
28 732	+35	+14	72	1	K2	—	—	28 723	+11	+5	89	10	E, EK2	1	—
29 732	+32	+13	70	2	K2	—	—	29 722	+10 ⁵	+4 ⁵	100	10	ENy, Ny	25	—
30 731	+30	+12	70	2	K, DK	—	—	30 726	+13	+6	100	9	E, EK, ENy	1	—
								31 724	+10	+6	100	10	EK, K2	10	—

Közl.: SNJARIC FRANJO E. K. E. titkár.

Kolozsvár környéki turista-lexikon.

A K Ö Z S É G	Magyar-Nádas	Magyar-Gorbó	Tűre	Magyar-Sárd
<p>Román neve Távolsága Kolozsvártól Vasúti állomása Posta, telefon Távító hivatal Gyógyzeretár, orvos Lakóinak száma Lakóinak Templomai Tengerszín feletti magasság Kialtó pontjai</p>	<p>Nádáselu 18 Km. Helyben Helyben Helyben Kolozsvár 650 Gör. C., Ref. 426 m. Ék. feletti Gánás h. 649 m. Dk-en Diófa tető 506 m.</p>	<p>Gárbán 22 km. Helyben Helyben Helyben Kolozsvár 592 Gör. C. 411 m. Ék-re Keresztes h. 537 m. Ny. felé a Bábavára</p>	<p>Turea 24 km. Magyar-Gorbó Magyar-Gorbó Magyar-Gorbó Kolozsvár 812 Gör. C., Ref. 432 m. Dny-ra Malom h. 548 m. K. felé D. Acasteilor 617 m.</p>	<p>Sardu 22 km. Sárdi őrház Magyar-Nádas Magyar-Nádas Kolozsvár 722. Gör. C. 424 m. Ék-re az Ór hegy 580 m. Dny-ra az Akasztófa h. 617 m.</p>
<p>Volt birtokosai</p>	<p>Kol. monostori apátság, majd az erdélyi püspök. 1410-ben Pelsőczy vagy Bebek család címenél. Alsó Gyula, 356 h. M.-Nádas község, 248 h. Végén István, 111 h.</p>	<p>1437-ben az erd. püspöké ké volt. Az 1470-es években a gorbói Uj családé. Lészai Ferenc 471 h. Símai Lukács, 534 h. M.-Gorbói urbérsek 183 h.</p>	<p>1437-ben az e. püspöké volt. Szentiványi Ferenc ut. 166 h. Símai Lukács, 483 h. Gr. Teleki Károlyné ut., 359 h. Ábrahám Dávid és társa 283 h. Ifj. Bánvai János és társa, 103 hold.</p>	<p>A Sárdi, Budai, Szomor-doki, Földvári Szancsal, Dehki, Gesztágyi, Uj, Kabos, Henczsló családoké volt régen. Ujában Bodor Pál, 523 h. Halmágyi S., 482 h., Kertész János, 312 h. Lázár Ferenc, 109 h. Marosán luon 112 h.</p>
<p>Bánya, fürdő, ásvány viz, tó, kastély, régi rom.</p>	<p>Mészakőbánya. Mammuth lelet. Hegyes nevéű kőkori telep. Poss. Nádas címen 1314 óta szerepel. 1449-ben plebanus de Nádas említye. 1510-ben halastó. Lészai kastély parkjában római ut.</p>	<p>Határában 3 óst. Torma K. szerint Opatiana római helység. Római feliratos kövek. Poss. Gorbó címen 1437 óta szerepel. Plebánosa 1446 óta említye. Lészai kastély és park.</p>	<p>Poss. Tyre címen már 1299. említye. Papja 1332 óta ism. Már az 1330-as években egyházas hely. 1437-ből az erd. püspöknek 56 feinnött tiszta magyar jobbágya ismeretes.</p>	<p>Bronzk. tanya hely. Római utronal. 1330 óta egyh. hely. Parochialis egyházát már 1453-ban említyik. Ma romokban fekszik a község alján. 1453-ban halastava is volt.</p>

ERDÉLYI BANK ÉS

T

AKARÉKPÉNZTÁR R.-T. CLUJ

Saját tőkék : 118,000.000 lei.

FIÓKOK:

Arad, Braşov, Oradea, Satu-Mare, Sibiu, Timişoara, Tg.-Mureş.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CONCORDIA
NYOMDA

ELLENZÉK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Könyvnyomdal munkák: Heti, havi folyóiratok, napl- és hetilapok, rovatos levek, meghívók, eljegyzési kártyák, Tézák, izléses és pontos elkészítését jutányos áron vállalja.

Továbbá: A legrövidebb idő alatt készít elsőrangú kivitelű névjegyeket, szóró-cédulákat, plakátokat és minden más nyomdal munkákat. Győződjön meg olcsó árainkról!!

CLUJ

**STRADA UNIVERSITĂȚII No. 8.
(VOLT EGYETEM-UTCA 8. SZ.)**

TYPOGR. CONCORDIA-NYOMDA NYOMÁSA CLUJ-KOLOZSVÁR Str. Universitații 8.